

Plangebied Lange Winterstraat Anzegem

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek
Verslag van de Resultaten
Bureauonderzoek – 2016J240

Nazareth
2016

Colofon

<i>Opdrachtgever:</i>	Dedeyne Engineering NV Henri Lebbestraat 111 B-8790 Waregem
<i>Titel:</i>	Plangebied Lange Winterstraat, Anzegem, Archeologienota Archeologisch vooronderzoek Verslag van de resultaten Bureauonderzoek – 2016J240
<i>Status:</i>	definitief
<i>Datum:</i>	16/05/2017
<i>Auteur:</i>	A.E.M. Van de Water
<i>Projectcode:</i>	2016J240
<i>Bestandsnaam:</i>	ANLW02
<i>Erkend archeoloog:</i>	RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)
<i>Bewaarplaats documentatie:</i>	RAAP België Steenweg Deinze 72 9810 Nazareth
<i>Bevoegd gezag:</i>	Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Steenweg Deinze 72
9810 Nazareth
telefoon: 09/311 56 20 – 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2016

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Samenvatting.....	3
1 Verslag van resultaten: bureauonderzoek 2016J240	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.1.2 Aanleiding	7
1.1.3 Geplande ingreep	7
1.1.4 Archeologische voorkennis	11
1.1.5 Onderzoeksopdracht	11
1.1.6 Beschrijving van de strategie & werkwijze van het bureauonderzoek	13
1.2 Assessmentrapport bureauonderzoek	15
1.2.1 Geografische situering	15
1.2.2 Aardkundige gegevens	16
1.2.3 Historische gegevens	24
1.2.4 Archeologische gegevens	31
1.2.5 Archeologisch verwachtingsmodel.....	32
1.2.6 Synthese / beschrijving potentieel op kenniswinst.....	34
2 Bibliografie	37
2.1 Uitgegeven bronnen.....	37
2.2 Onuitgegeven bronnen	37
2.3 Geraadpleegde websites	37
3 Bijlages.....	38
Bijlage 3 : Figurenlijst	39

Samenvatting

In het plangebied van de Lange Winterstraat te Anzegem, gemeente Anzegem wordt in opdracht van Dedeyne Engineering NV een herontwikkeling voorzien. Ten behoeve van het planvoornemen en het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning heeft RAAP België een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Door het planvoornemen kunnen immers archeologische vindplaatsen bedreigd worden.

Het doel van dit archeologisch vooronderzoek was na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Hierbij zijn gegevens verzameld over geografische, landschappelijke en de archeologische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed en welke maatregelen er dienen te worden genomen in functie van eventueel verder onderzoek van archeologische gegevens.

Het plangebied ligt aan de voet van een dalhelling van het zuidoostelijk gelegen plateau waarop Anzegem is ontstaan, op de samenvloeiing van twee beekdalen. De diepere ondergrond van het plangebied wordt gekenmerkt door Tertiaire afzettingen behorend tot de Formatie van Kortrijk, lid van Moen. Het zijn mariene afzettingen die vooral worden gekenmerkt door een magere klei. Holocene afdekking bestaat uit eolische afzettingen van zand en/of silt. De bodems binnen het plangebied bestaan uit droge zandleem- of zandbodems met een zwakke tot geen profielontwikkeling (mogelijk is er een zwak ontwikkelde textuur B horizont aanwezig).

Het plangebied kenmerkt zich verder door een mogelijk gestapeld landschap met colluvium. Archeologische vondsten en grondsporen kunnen voorkomen vanaf maaiveld, kunnen eveneens in dan wel onder het colluvium voorkomen (mits colluvium aanwezig is). Het aantal dan wel de diepte van de eventueel aanwezige vondsten- en/of sporenlagen kan op basis van de beschikbare data en de bureaustudie niet bepaald worden.

Binnen het plangebied zijn tot op heden geen archeologische vondsten gedaan. Noch zijn er tot op heden onderzoeken uitgevoerd die hieromtrent meer informatie kunnen opleveren. Op ruime afstand van het plangebied (500 tot 900 m en verder) zijn in de CAI enkele objecten opgenomen.

Diepe antropogene bodemroeringen die geleid kunnen hebben tot het verstoren van eventuele archeologische vindplaatsen worden niet verwacht. Vanwege de landschappelijke ligging kan er evenwel natuurlijke verstoring opgetreden zijn (door erosie en sedimentatie van afwatering). De omvang van de eventuele verstoringen kunnen op basis van de beschikbare data en de bureaustudie niet bepaald worden.

Op basis van bovenstaande analyse wordt de kans aanwezig geacht dat binnen het plangebied nederzettingen van jager-verzamelaarsgemeenschappen aanwezig zijn. Resten van vindplaatsen van landbouwersgemeenschappen worden vanwege de minder gunstige vestigingsfactoren niet verwacht. Resten van *off-site* fenomenen (landgebruik, landinrichting, tijdelijk kampementen, deposities, enz.) kunnen eveneens voorkomen en worden verwacht van alle periodes vanaf het paleolithicum.

Ten behoeve van het planvoornemen zullen binnen de grenzen van het plangebied diverse bodemverstorende activiteiten ontplooid worden. Deze bestaan uit de herontwikkeling van het plangebied ten behoeve van woningbouw (16 eengezinswoningen). Hierdoor wordt de bodem plaatselijk tot een diepte van ca. 1 m beneden maaiveld verstoord waardoor eventuele archeologische resten vergraven kunnen worden.

Het uitvoeren van aanvullend archeologisch vooronderzoek wordt noodzakelijk geacht. Echter, het uitvoeren van aanvullend archeologisch vooronderzoek was in het kader van deze archeologienota niet mogelijk. Allereerst zijn de betreffende gronden niet in eigendom van de initiatiefnemer en ten tweede is het niet wenselijk om onderhandelingstrajecten op dit moment te doorkruisen en mogelijk te frustreren. Zodoende wordt middels een uitgesteld traject bijkomend archeologisch onderzoek nodig geacht. De uitwerking van de te nemen maatregelen is uitgewerkt in een aparte Programma van Maatregelen.

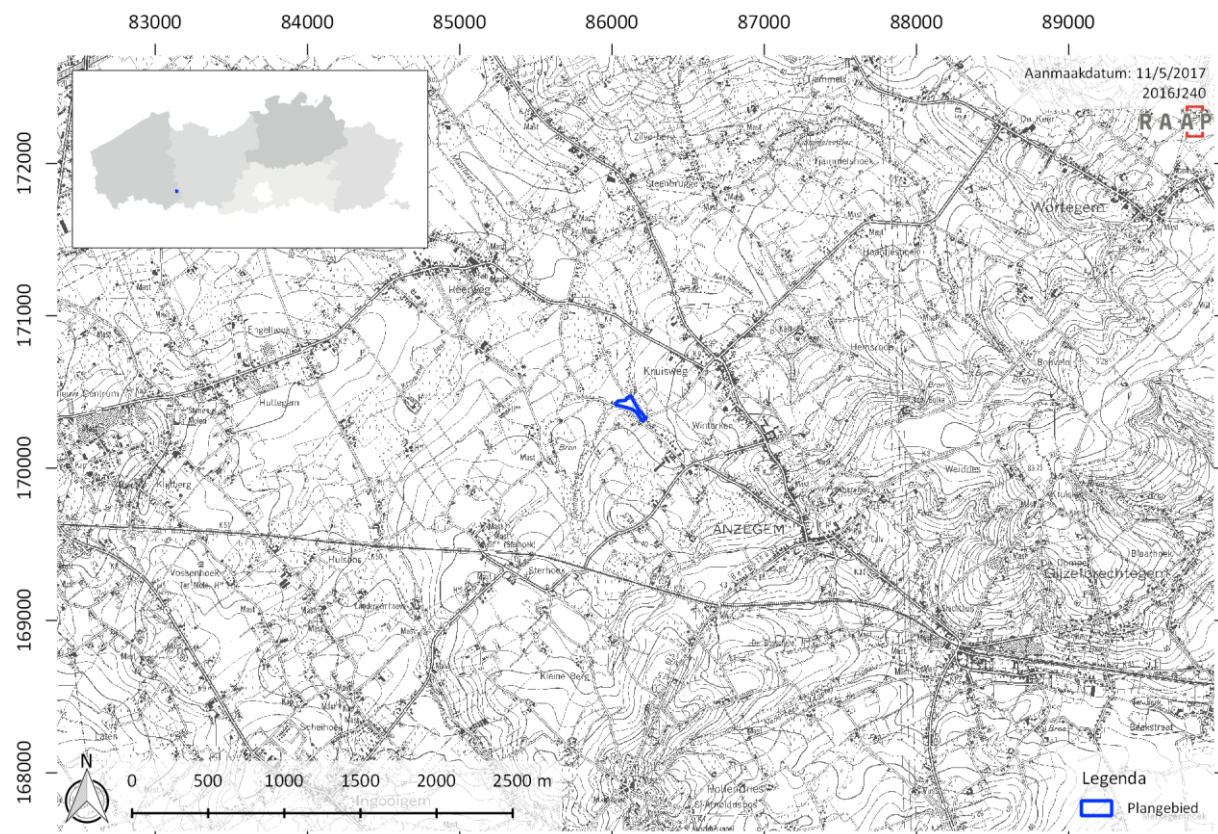
1 Verslag van resultaten: bureauonderzoek 2016J240

1.1 Beschrijvend gedeelte

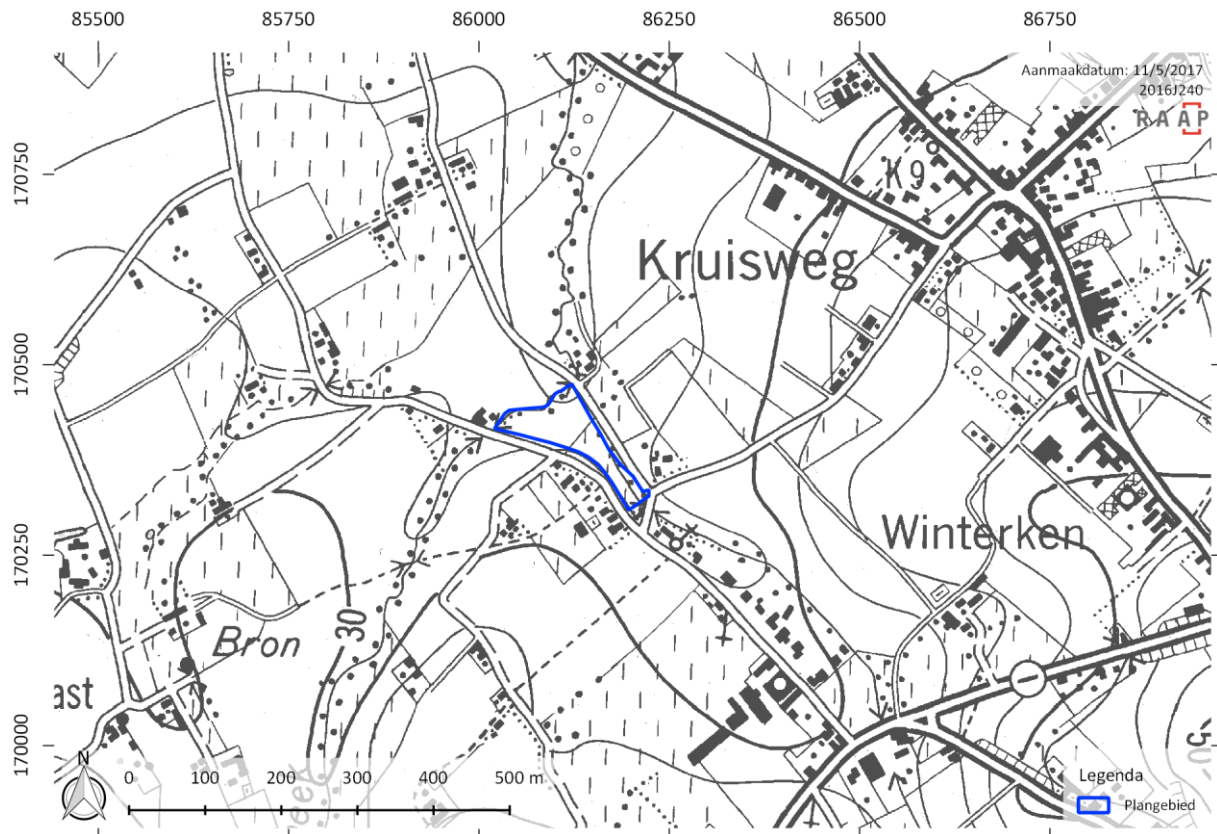
1.1.1 Administratieve gegevens

- *Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed*: 2016J240
- *Type onderzoek*: bureauonderzoek
- *Onderzoekskader*: opstellen van een archeologienota voor de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning
- *Opdrachtgever (+adres)*: Dedeyne Engineering NV, Henri Lebbestraat 111, B-8790 Waregem
- *Initiatiefnemer (+adres)*: Dedeyne Engineering NV, Henri Lebbestraat 111, B-8790 Waregem
- *Erkend archeoloog*: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)
- *Naam plangebied en/of toponiem*: Lange Winterstraat
- *Adres*: Lange Winterstraat
- *Gemeente*: Anzegem
- *Provincie*: West-Vlaanderen
- *Kadastrale gegevens*: Anzegem, Afd 1, Sectie F, Nr(s) 757B/758B/759B/760A
- *Oppervlakte betrokken percelen (plangebied)*: **9384 m²**
- *Oppervlakte projectgebied (bouwgrond)*: **7943 m²**
- *Bounding box in lambertcoördinaten (X/Y)*:

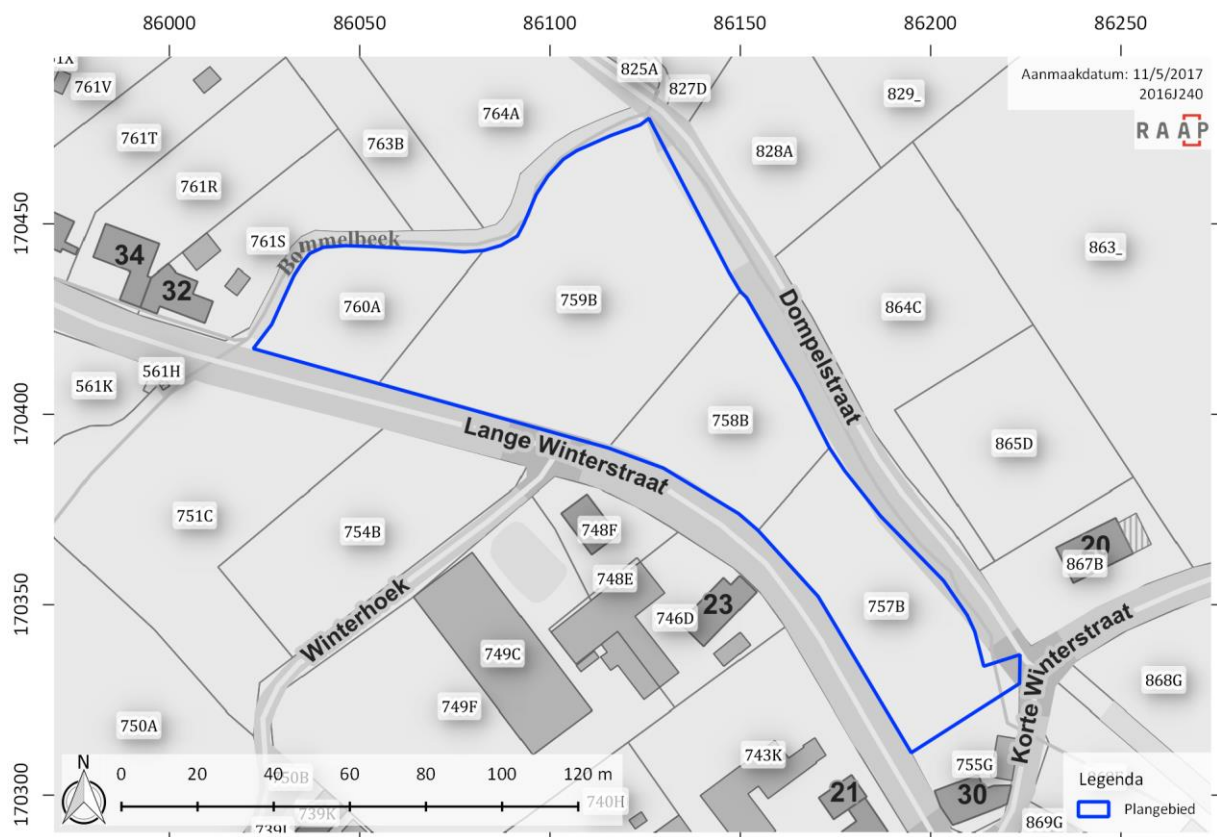
noordoost:	X = 86.009	Y = 170.482
zuidwest:	X = 86.229	Y = 170.306
- *Inkleuring gewestplan plangebied*: woonuitbreidingsgebied en natuurgebied

Figuur 1: Ligging van het plangebied op de topografische kaart (bron: www.agiv.be) (schaal: 1:50 000)

Figuur 2: Detail van de topografische met de projectie van het plangebied (bron: www.agiv.be) (schaal 1:10 000)

Figuur 3: Situering van het totale plangebied op de GRB-kaart met aanduiding van de kadasternummers. (bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:2000)

1.1.2 Aanleiding

Stedenbouwkundige vergunning	JA	Nee
1. Bodemingreep?	ga naar 2	ga naar 14
2. Volledig in gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt?	ga naar 14	ga naar 3
3. Volledig binnen gabarit bestaande lijninfrastructuur?	ga naar 14	ga naar 4
4. (Gedeeltelijk) in beschermde archeologische site?	ga naar 13	ga naar 5
5. (Gedeeltelijk) in vastgestelde archeologische zone?	ga naar 6	ga naar 8
6. Perceelsoppervlak >300m ² ?	ga naar 7	ga naar 14
7. Bodemingreep >100m ² ?	ga naar 13	ga naar 14
8. Perceeloppervlak >3000m ² ?	ga naar 9	ga naar 14
9. Bodemingreep >1000m ² ?	ga naar 10	ga naar 14
10. Aanvrager publiekrechtelijk?	ga naar 13	ga naar 11
11. (Gedeeltelijk) in woon- of recreatiegebied?	ga naar 13	ga naar 12
12. Bodemingreep >5000m ² ?	ga naar 13	ga naar 14
13. Archeologienota verplicht		
14. Geen archeologienota		

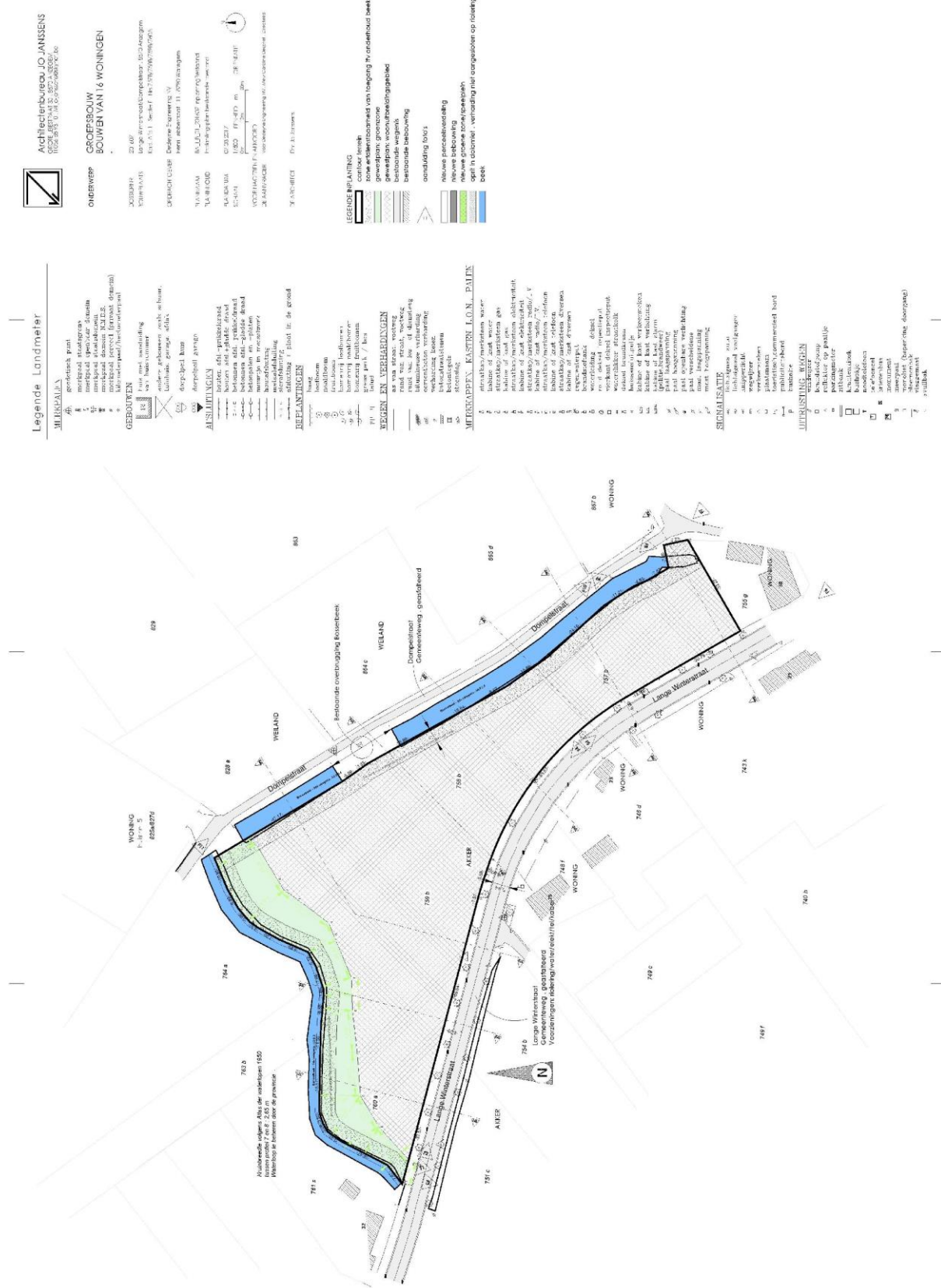
Tabel 1: Schematisch weergegeven beslissingsboom voor de criteria bij een stedenbouwkundige vergunning (gebaseerd op het document beschikbaar gesteld door Onroerend Erfgoed)

De geplande bodemingrepen zijn bedreigend voor eventuele archeologische resten. Conform het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 dient bij stedenbouwkundige vergunningsaanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingrepen in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt, een archeologienota te worden aangeleverd. Het plangebied met een oppervlakte van 9384 m² en een ingreep op een oppervlakte van 7943 m² overschrijdt de gestelde oppervlaktegrenzen waardoor het opstellen van een archeologienota noodzakelijk is.

1.1.3 Geplande ingreep

In het plangebied van de Lange Winterstraat te Anzegem, gemeente Anzegem wordt in opdracht van Dedeyne Engineering NV een herontwikkeling voorzien. Ten behoeve van het planvoornemen en het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning heeft RAAP België een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd.

Ter plaatse van het betrokken perceel wil de initiatiefnemer een herontwikkeling met een nieuwe verkaveling en overwelling van de Bosserbeek realiseren. Het project bestaat uit het realiseren van 16 eengezinswoningen. Binnen het plangebied zal naast diverse groenvoorzieningen en waterbergingen, tevens de ontsluiting van de woningen op de openbare wegen voorzien worden (zie Figuur 5).

Figuur 4: De bestaande inplanting. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.

Figuur 5: De nieuwe inplanting. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.

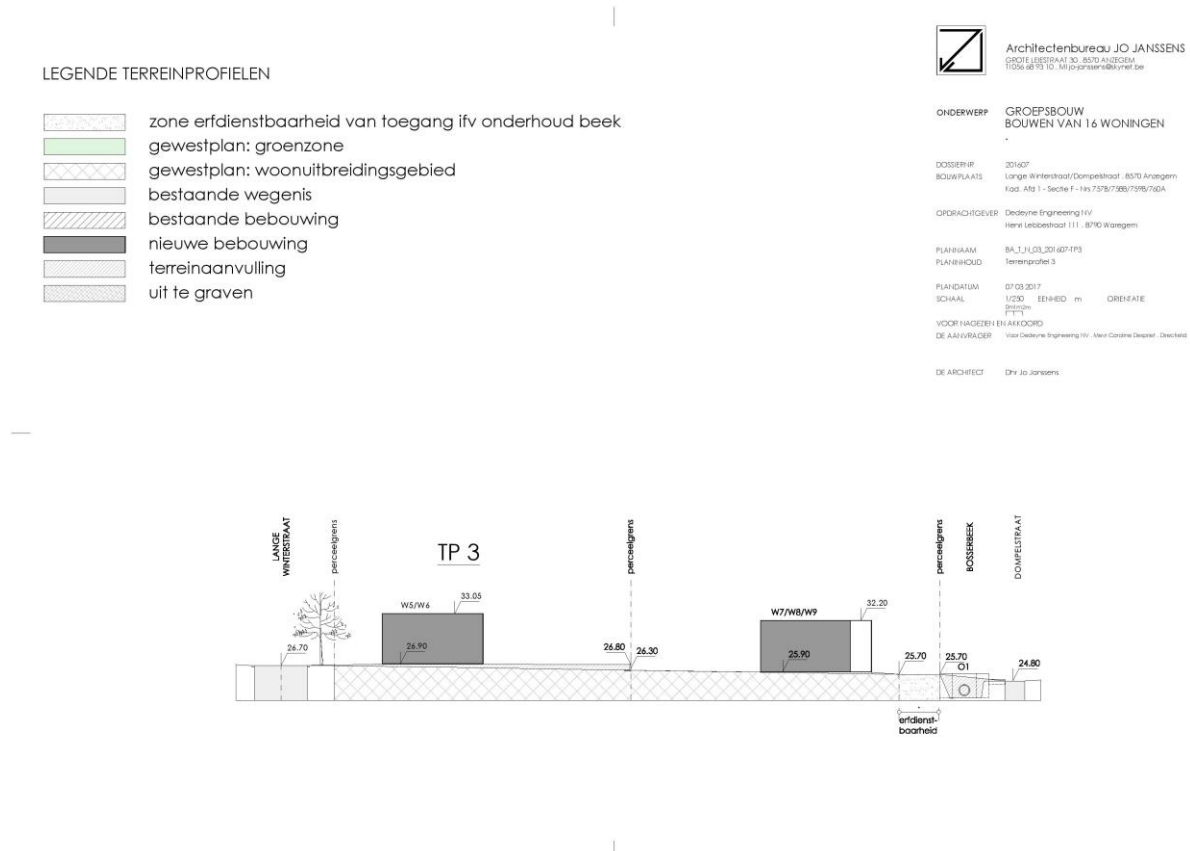
De grondwerken in het kader van het planvoornemen houden de volgende handelingen in:

1. het bouwrijp maken van het plangebied met de aanleg van nutsvoorzieningen en ontsluitingen op de openbare wegen;
2. het bouwen van 16 wooneenheden;
- het inrichten van de groenvoorzieningen valt buiten voorliggend planvoornemen en zal verder in deze nota ook niet behandeld worden.

1.1.3.1 Bouwrijp maken van het plangebied met de aanleg van nutsvoorzieningen

Het plangebied zal in één fase bouwrijp gemaakt worden. Dit houdt in dat de openbare ruimte aangelegd wordt inclusief aansluiting op de bestaande riolering en de kabels en leidingen. De impact op de bodem ter plaatse van kabels en leidingen bestaat uit het vergraven van de bodem ten behoeve van een leidingsleuf. Deze zal naar verwachting ca. 60 cm breed zijn en een diepte bereiken van maximaal 80 cm. De aansluitingen op de riolering dienen rekening te houden met het gewenste verval en de aankoppelpunten. Deze informatie is momenteel nog niet beschikbaar, maar naar verwachting zal de nieuwe riolering komen te liggen in rioolsleuven van 1 m breed en maximaal 1 m diep. Iedere woning zal haar eigen aansluiting krijgen op het bestaande rioleringsnet.

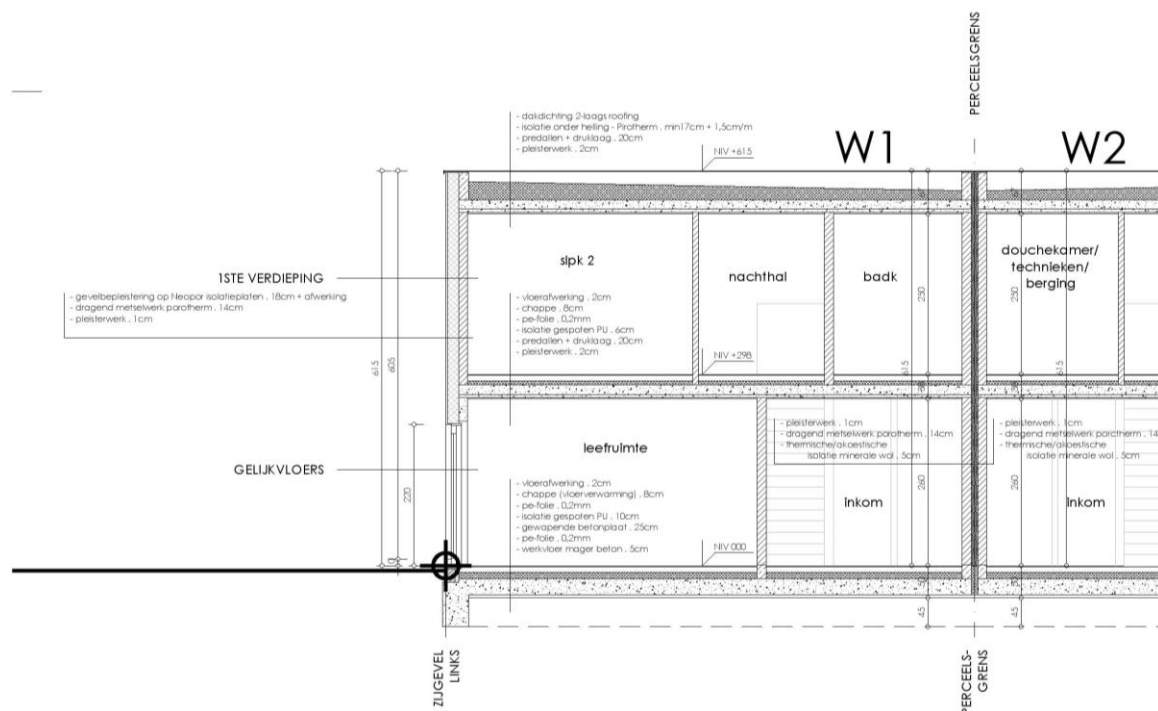
Daarnaast zal het plangebied genivelleerd worden. Dit houdt in dat per perceel het maaiveld nagenoeg waterpas wordt getrokken door het aanbrengen van grond, (zie Figuur 6). Plaatselijk kunnen ophogingen ontstaan van 70 tot 80 cm. Aan de oostzijde zal een gemiddeld peil van 25,9 m +TAW aangehouden worden en voor de westzijde een peil van 26,9 m +TAW.

Figuur 6: Terreinprofiel van planvoornemen. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.

1.1.3.2 Bouwen van 16 wooneenheden

De geplande woningen worden niet onderkelderd. De voorziene fundering zal eveneens minimaal zijn. Van woning 1 is de gedetailleerde bouwtekening bijgevoegd (zie Figuur 7). Daaruit blijkt dat de fundering bestaat uit smalle funderingssleuven van 70 cm breedte aan de buitenranden van de woningen. In het grondvlak van de woningen wordt slechts heel beperkt een fundering gemaakt. Op de fundering zal een betonplaat rusten waarop de woning verder opgetrokken wordt. In elk geval reikt de fundering tot een vorstvrije diepte van minimaal 80 cm beneden maaiveld.

Figuur 7: Doorsnede van woning 1. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.

1.1.4 Archeologische voorkennis

- Binnen het plangebied werd geen eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd.
- Het plangebied ligt niet in een 'gebied zonder archeologisch erfgoed' zoals deze zijn vastgesteld in het Ministerieel besluit van 1 juli 2016.¹
- Het plangebied is niet gelegen binnen een 'vastgestelde archeologische zone'.²

1.1.5 Onderzoeksopdracht

1.1.5.1 Doelstelling

Het doel van dit vooronderzoek is na te gaan of er archeologisch erfgoed is bewaard in de bodem, wat de karakteristieken zijn en wat de bewaringstoestand is. Ook de waarde van de betreffende sporen dient te worden ingeschat. Eveneens wordt nagegaan in hoeverre de werken invloed zullen hebben op deze sporen. Indien noodzakelijk volgt hieruit een onderbouwd vervolgtraject, en dient

¹ <https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/5968/bestanden/16752>

² [Geo.onroenderfgoed.be](https://www.onroenderfgoed.be)

<https://www.onroenderfgoed.be/nl/bescherming/vastgestelde-inventarissen>

een programma van maatregelen te worden uitgeschreven met aanbevelen tot vervolgonderzoek of het voorstellen van maatregelen voor behoud *in situ*.

De specifieke doelstellingen binnen deze bureaustudie zijn:

- het bepalen van de genese van het landschap waarbinnen het betreffende plangebied zich bevindt
- het verkrijgen van inzicht in de aanwezigheid of kans tot aanwezigheid van archeologische resten binnen het plangebied
- het identificeren en waarderen van de archeologische sporen: hierbij wordt de aard, bewaringstoestand en hun ouderdom in kaart gebracht, en deze gewaardeerd in hun ruimere omgeving (zowel geografisch als historisch)
- het afbakenen van eventuele verstoorde zones
- de impact van de voorziene werken op het mogelijk archeologisch erfgoed inschatten
- indien dit noodzakelijk zou blijken, het aanbevelen tot verdere onderzoeksstrategieën en/of het voorstellen van maatregelen voor behoud *in situ*

1.1.5.2 Wetenschappelijke vraagstelling

In het kader van het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Welke gegevens met betrekking tot landschappelijke en aardkundige waarden in het plangebied zijn reeds bekend?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden in het plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting (alsmede de verwachte conservering en gaafheid) ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
- Zijn er in het gebied paleolandschappelijke eenheden bewaard en is er kans op het aantreffen van archeologische sites in dit landschap?
- Hoe kunnen archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten? Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?

1.1.5.3 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd door een erkend archeoloog volgens de normen van de Code van Goede Praktijk.

Het uitvoeren van aanvullend terreinonderzoek was in dit stadium niet mogelijk:

- **omwille van juridische redenen:** De gronden zijn niet in eigendom van de initiatiefnemer.
- **omwille van de maatschappelijke en economische situatie:** het vergunningsproces verloopt bij dit project bijzonder moeizaam omwille van protest van omwonenden. Een eerste vergunningsaanvraag werd omwille van die reden al negatief beoordeeld. Omdat de slaagkans van dit project klein is, wenst de initiatiefnemer de kosten zoveel mogelijk te beperken, evenals het onderhandelingsproces met de eigenaar én het vergunningsproces niet verder te frustreren.

1.1.6 Beschrijving van de strategie & werkwijze van het bureauonderzoek

Op basis van verschillende bronnen werd getracht inzicht te verkrijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en het gebruik van het plangebied en zijn omgeving in de loop van de tijd. Daaraan gekoppeld wordt de archeologisch verwachting bepaald.

Het gebied bevindt zich in een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing waardoor bij de bureaustudie er extra aandacht gaat naar de landschappelijk opbouw en het landgebruik. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan relevante ecologische en aardkundige gegevens.³

Hiervoor is bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen:

Voor de technische aspecten en de gegevens omtrent de werkzaamheden zijn de plannen en gegevens gehanteerd zoals ze zijn verkregen door de het architectenbureau Janssens G.C.V (in opdracht van de opdrachtgever Dedeyne Engineering NV). Deze zijn toegelicht door de heer Sven Dedeyne (opdrachtgever) en de heer Karel Delarue (architect medewerker).

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van cartografische bronnen. Op basis van historische kaarten kan immers inzicht worden verkregen in de evolutie van het gebruik van het betreffende gebied in de periode vanaf de (late) middeleeuwen tot heden. Aan de hand hiervan wordt het landgebruik en het daarmee gepaard gaande archeologische potentieel van het gebied in kaart gebracht. Ook kan via de kaarten informatie worden verkregen over eventuele bodemverstoringen die in het verleden hebben plaats gevonden.

Voor een groot aandeel van het kaartmateriaal werd de website Geopunt⁴ geraadpleegd. Geopunt is een centrale website die vrijwel alle bestaande geografische overheidsinformatie ontsluit. Zo werd voor het bekomen van de kadasterinformatie gebruik gemaakt van het Groot-schalig Referentiebestand Vlaanderen dat via deze weg door AGIV aangeboden wordt. De kaarten die specifiek binnen deze studie geraadpleegd werden wat topografie, landschap en bodemkunde betreft, zijn de topografische kaart, tertiair en quartair geologische kaarten, de bodemkaart, de potentiële bodemerosiekaart en het digitale terreinmodel Vlaanderen. De bodemkundige gegevens werden aangevuld met de informatie die beschikbaar gesteld wordt via de website Databank Ondergrond Vlaanderen.⁵ Voor het historische luik werden historische kaarten en luchtfoto's geconsulteerd via zowel Geopunt als Cartesius⁶. Cartesius is een online databank die kaartmateriaal en luchtfoto's van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de KBR (Koninklijke Bibliotheek van België) en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bundelt. Daarnaast werd beroep gedaan op de Inventaris Onroerend Erfgoed⁷ voor de geschiedenis van de regio waar het projectgebied zich bevindt. De studie van het historische kaartmateriaal gaf geen aanleiding tot een verder archiefonderzoek of het inwinnen van aanvullend wetenschappelijk advies. De CAI (Centraal Archeologische Inventaris)⁸ was de belangrijkste bron van informatie wat betreft het archeologisch

³ Code van Goede praktijk (versie1.0), hoofdstuk 7.2.3, p. 49.

⁴ <http://www.geopunt.be>

⁵ <https://dov.vlaanderen.be>

⁶ <http://www.cartesius.be>

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be>

kader waarbinnen het projectgebied wordt geplaatst. Er kon geen bijkomende informatie gevonden worden over eventueel recenter archeologisch onderzoek in de nabijheid van het plangebied.

Voor het aanmaken van het kaartmateriaal werd het programma QGis gebruikt, een geografisch informatiesysteem. In de mate van het mogelijke werd zoveel mogelijk van het relevante cartografische materiaal ingeladen in het programma om op deze manier zoveel mogelijk van het kaartmateriaal te genereren dat in deze bureaustudie gebruikt wordt. Hierbij werd telkens het projectgebied geprojecteerd of aangeduid op de onderliggende kaarten.

Daarnaast is literatuur geraadpleegd. Voor de geraadpleegde bronnen wordt verwezen naar de bibliografie. Aanvullend wetenschappelijk advies is niet ingewonnen. Noch is bijkomend archiefonderzoek uitgevoerd. Op basis van de studie van de historische kaarten was hiertoe geen aanleiding.

Het bureauonderzoek kent de volgende onderdelen:

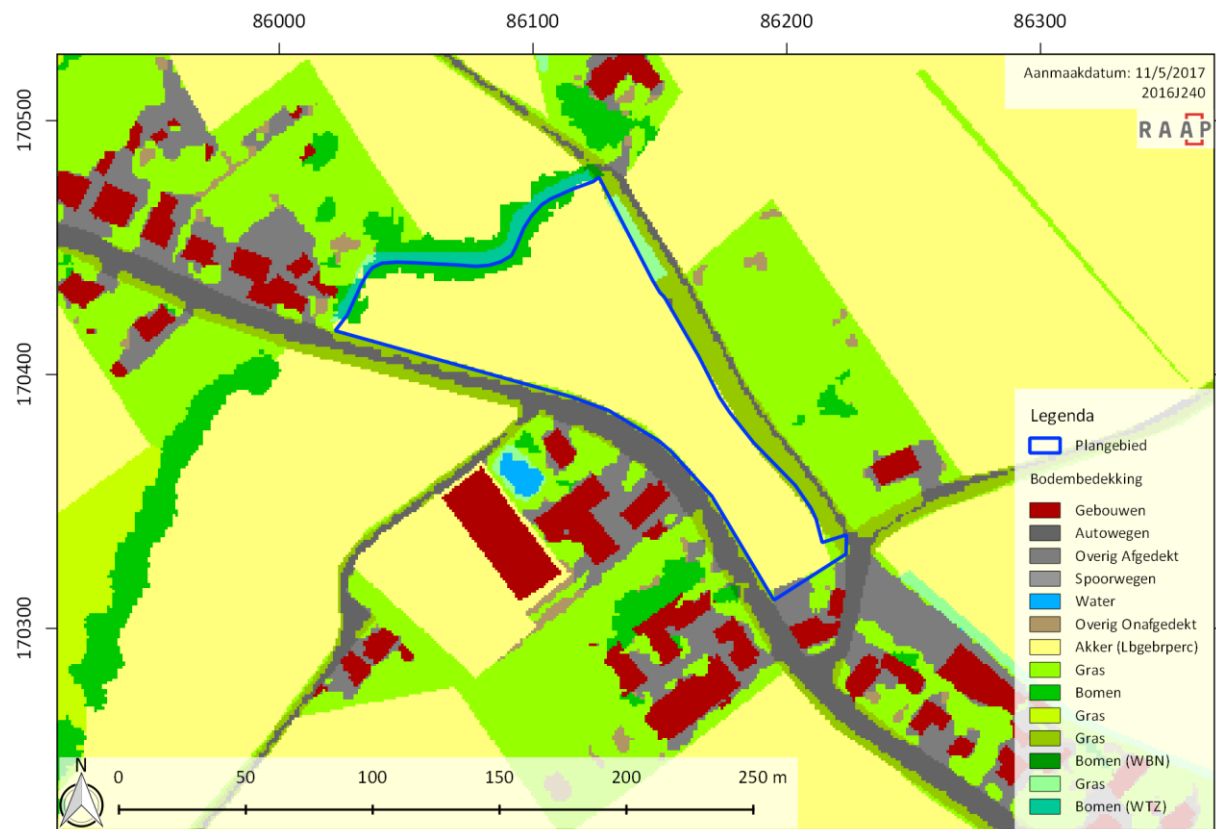
- Geografische situering en huidig bodemgebruik
- Aardkundige gegevens
- Archeologische gegevens
- Historische gegevens
- Bepalen van de archeologische verwachting
- Synthese en beantwoorden van de onderzoeksvragen

1.2 Assessmentrapport bureauonderzoek

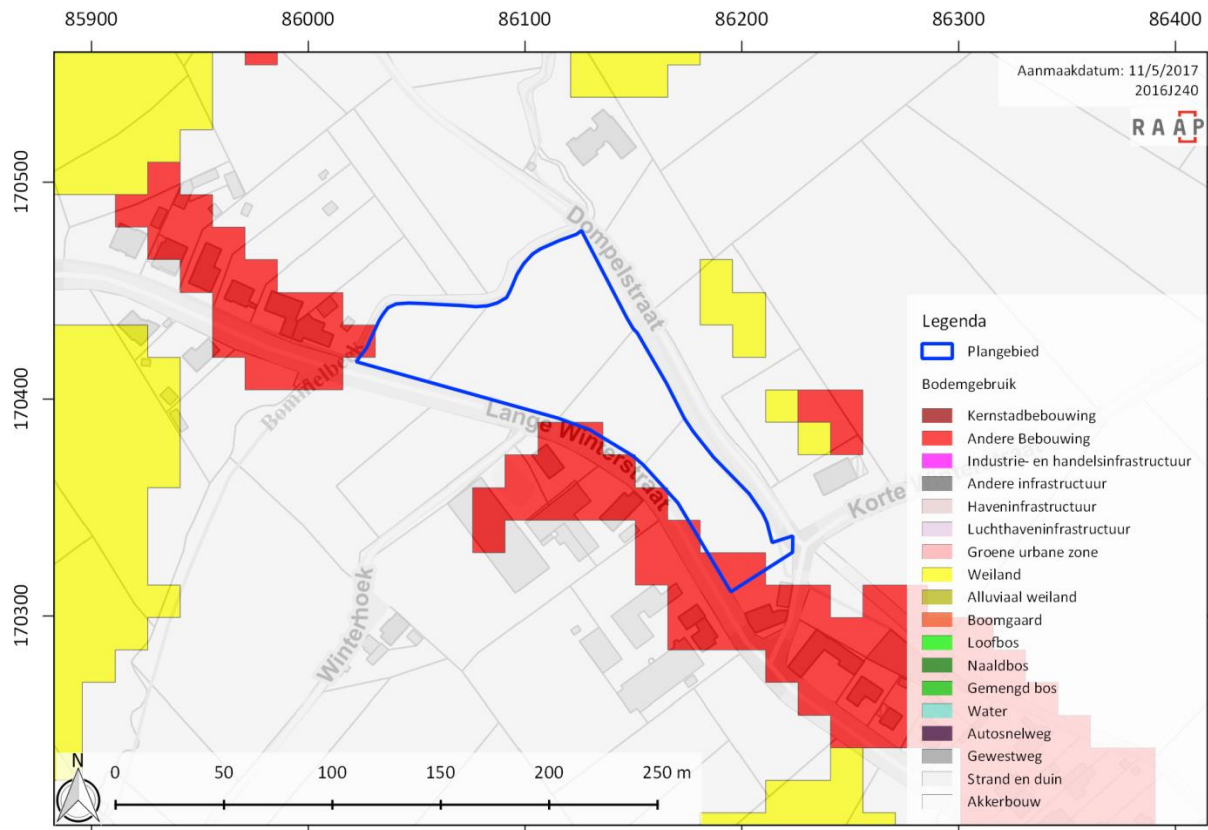
1.2.1 Geografische situering

1.2.1.1 *Ligging en huidige situatie van het plangebied*

Het plangebied ligt binnen de gemeente Anzegem, noordwestelijk van de kern van Anzegem. Aan de zuidzijde wordt het plangebied begrensd door de Lange Winterstraat, aan de oostzijde door de Korte Winterstraat, aan de noordzijde door de Dompelstraat en Bosserbeek en aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door de Dommelbeek (zie Figuur 2). Het plangebied is volgens de bodemgebruikskaart (zie Figuur 9) en de bodembedekkingskaart (zie Figuur 8) volledig onbebouwd in gebruik als agrarische zone. Langs de noord- en westrand van het plangebied is een groenzone aangegeven. Dit is de groenzone langs de beken.

Figuur 8: Projectie van het plangebied op de bodembedekkingskaart (bron: www.geopunt.be) (schaal 1:3000)

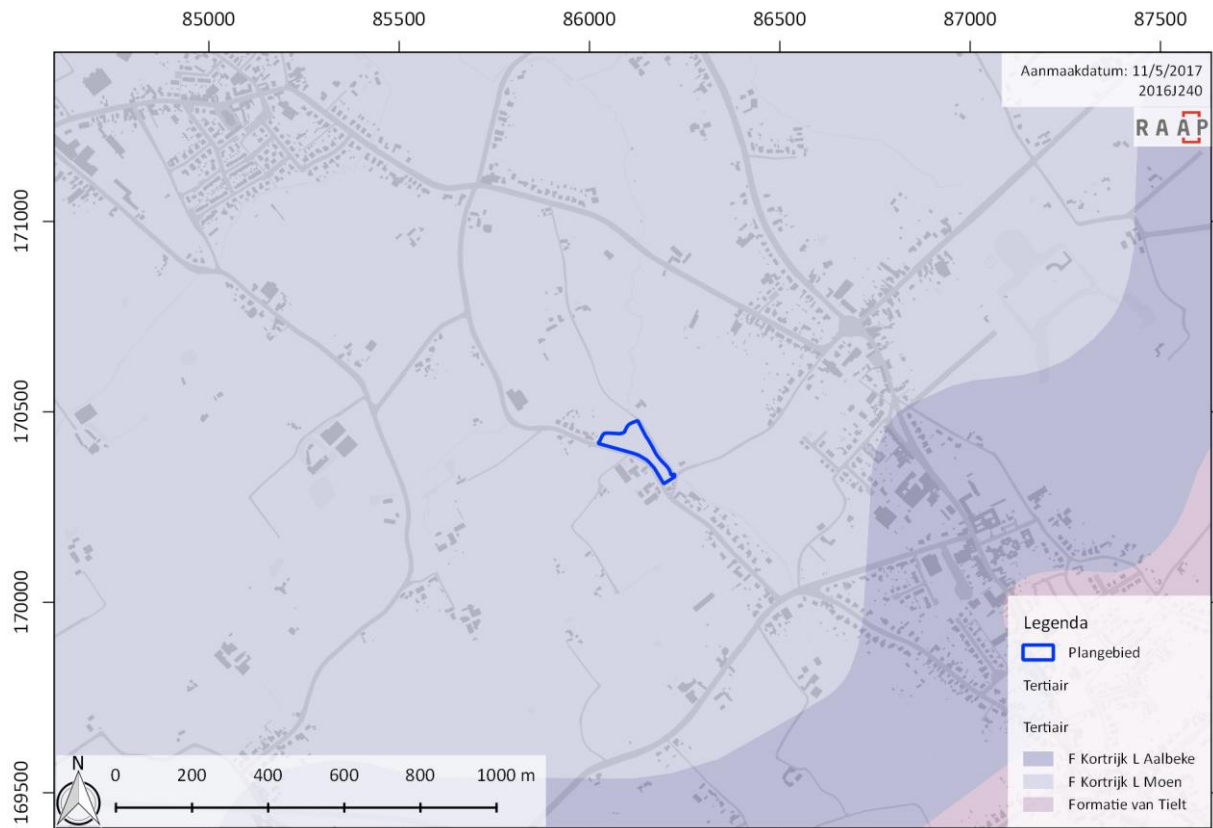
Figuur 9: Projectie van het plangebied op de bodemgebruikkaart (bron: www.geopunt.be) (schaal 1:3500)

1.2.2 Aardkundige gegevens

1.2.2.1 De Tertiair geologische bodem

Tijdens het Tertiair (66-2,6 Ma BP) werden door de zee verschillende lagen afgezet in de ondergrond. Ongeveer 56 Ma BP begon na een langdurige erosiefase van het Europese continent de zeespiegel langzaam te stijgen en vormden zich uitgestrekte relatief ondiepe lagunes. Deze zeespiegelstijging viel samen met het Paleoceen-Eoceen Thermisch Maximum, een periode van globale opwarming. In de lagunes werden afhankelijk van de afstand tot het vasteland mariene kleien dan wel meer zandige en grindige sedimenten afgezet.

Volgens de Tertiair geologische kaart van Vlaanderen (zie Figuur 10) ligt het plangebied in een zone waar de diepere ondergrond wordt gevormd door de Tertiaire Formatie van Kortrijk, Lid van Moen. De Formatie van Kortrijk is een mariene formatie en bestaat vooral uit kleiige sedimenten. Deze zijn in een relatief diepe continentale zee afgezet onder subtropische klimaatomstandigheden en een zeer hoge zeespiegelstand. De klei van het Lid van Moen wordt vaak aangeduid als 'magere klei' en is doorgaans grijs van kleur, klei tot silt, kleihoudend met stevige kleilagen. In deze klei worden vaker *Nummulites planulatus* aangetroffen.

Figuur 10: Tertiair geologische kaart geprojecteerd op de GRB-kaart. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:20 000)

1.2.2.2 De Quartair geologische bodem

Het plangebied ligt in de Vlaamse leemstreek, ruim 1,5 km ten noorden van het alluviale dal van de Schelde. Het plangebied wordt volgens de Quartair geologische kaart (zie Figuur 11) overwegend gekenmerkt door profieltype 1b. Het uiterste noordwestelijke puntje van het plangebied is gekarteerd als profieltype 1a.

Profieltype 1b betekent dat de Quartaire afzettingen hier bestaan uit een sequentie van Holocene en/of Tardiglaciale eolische afzettingen (b) bovenop de Pleistocene sequentie (1). Profieltype 1a betekent dat de Quartaire afzettingen hier bestaan uit een sequentie van Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie op fluviatiele Laat-Pleistocene afzettingen uit het Weichseliaan (1).

De eolische afzettingen in Vlaanderen worden opgedeeld in dominant zandige afzettingen en siltige afzettingen. Die laatste zijn de lössafzettingen en bestaan uit grotendeels silt dat door de wind in suspensie is vervoerd. Bij de dominant zandige afzettingen varieert de textuur van zand tot zandleem.

Na het (sub)tropische milieu van het Tertiair, wordt vanaf circa 2,4 miljoen jaar BP de periode van het Kwartair (ondverdeeld in Pleistoceen en Holoceen) gekenmerkt door een afwisseling van koude en warme fasen, de glaciale (ijstijden) en interglaciale (tussenijstijden). Tijdens met name de diverse glaciale koudefasen vonden er door de geringere vegetatiebedekking in combinatie met de permafrost grootschalige landschappelijke veranderingen plaats als gevolg van massabeweging en bodemerosie langs hellingen, intensieve erosie en sedimentatie in beek- en rivierdalen en de

afzetting van (niveo)eolische leem. In de Tertiaire fase werden meer of mindere diepe dalsystemen uitgesleten. Ook de reliëfstructuur rondom het plangebied zal reeds in het Tertiair, nadat de zee definitief was verdwenen en het land verder werd opgeheven, in aanleg zijn gevormd.

De Tertiaire afzettingen binnen het onderzoeksgebied zijn tijdens met name het laatste glaciaal, het Weicheseliaan (116.000-11.500 BP), afgedekt door een dik leempakket. Het leemsediment, ook wel löss genoemd, is vanuit het destijds droge Noordzebekken door de overheersende noordwestelijke wind aangevoerd. Terwijl het zwaardere zand als dekzand in Laag-België werd afgezet, bedekten de fijnere leemdeeltjes Midden-België.

De Pleistocene eolische leem behoort tot de Formatie van Gembloux. De afzettingen binnen deze formatie kunnen een complexe opbouw vertonen. Ze zijn enerzijds samengesteld uit een alternatie van (secundaire) hellingsafzettingen en (primaire) eolische afzettingen en anderzijds als een opeenvolging van hellingsafzettingen. Onder hellingsafzettingen verstaan we een combinatie van massabewegingafzettingen en afspoelingsedimenten door erosie. Afspoelingsedimenten zijn de zogenaamde colluviale afzettingen. Er worden binnen de formatie drie leden onderscheiden, namelijk het Lid van Hainaut, het Lid van Hesbaye en het Lid van Brabant. De jongste lössafzettingen van het lid van Brabant bestaan uit zeer homogene, geelbruine, goed gesorteerde leemafzettingen. Secundaire colluviale afzettingen uit het Holoceen behoren formeel niet tot de formatie van Gembloux.

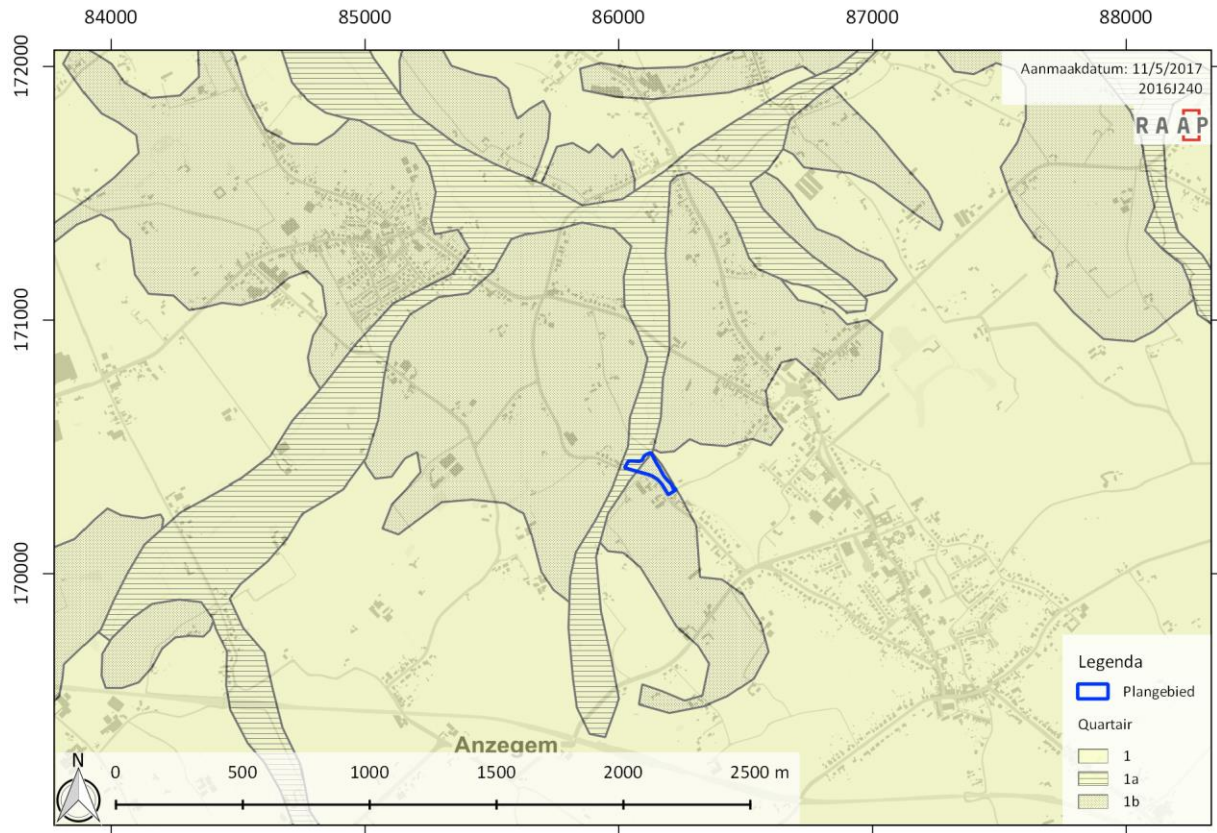
Het Hesbayaan was een koude, zeer vochtige periode met veel neerslag tussen 116.000 en 73.000 BP. De afgezette eolische leem werd ten gevolge van deze neerslag door smeltwaters herwerkt, zodat men over niveo-eolische leem spreekt. Meestal kreeg men hierdoor uit deze eerste periode van de Weichsel-ijstijd een afwisselende afzetting van leem en (leemrijk) zand. Deze afwisseling van zand en leem uit het vroege Weichselien wordt ook wel Haspengouw Leem genoemd.

Het Brabantiaan was een tweede zeer extreem droge en uiterst koude, hypererglaciale fase van het Weichselien (het Pleniglaciaal, 73.000-14.500 BP). Vanwege de zeer droge milieuomstandigheden bleef de eolische leem grotendeels ter plaatse. Deze jongste eolische leemafzetting wordt in België Brabant Leem genoemd en is oorspronkelijk kalkrijk afgezet. De leem werd tijdens het Holoceen tot enkele meters beneden het maaiveld ontkaalkt. Hierdoor omvat het Brabant Leem een ontkaalkt gedeelte en een onderliggend kalkrijk gedeelte.

Tussen het lid van Hesbaye en het lid van Brabant heeft zich een verbetering van het klimaat voorgedaan waardoor er zich een dunne bodem, de bodem van Kesselt, heeft kunnen ontwikkelen. Getuigen van deze verdroging zijn tevens de gebroken (door vorstwerking) Tertiaire keitjes aan de basis van het lid van Brabant.

Met de klimaatverbetering tijdens het Holoceen maakte de open, periglaciale landschapsstructuur van het Weichselien plaats voor een meer gesloten, structuur met een beduidend dichtere, warmteminnende vegetatie. Het vochtigere klimaat zorgde tevens voor een stijging van de grondwaterspiegel. Door de dichte vegetatiebedekking nam de erosie- en sedimentatie aan het begin van het Holoceen snel in intensiteit af. Tegelijkertijd vond er door percolerend koolzuur- en humuszuurhoudend regenwater de eerder genoemde ontkaalking van de top van de Brabant Leem plaats. Aan deze geo(morfo)logische gezien stabiele fase kwam een einde met de introductie van de landbouw door de mens. Op plaatsen waar de met lössleem bedekte hellingen ten behoeve van akkers van hun natuurlijke vegetatie werden ontdaan zal in meer of mindere mate weer

bodemerosie vergelijkbaar met de natte fase van het Weichselien zijn gaan optreden. Vanaf dat moment gat er steeds meer helingerosie optreden en ontstaan meer of minder dikke pakketten secundaire colluviale leem aan de voet van hellingen en in beek- en droogdalen.

Figuur 11: Quartair geologische kaart geprojecteerd op de GRB-kaart. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:30 000)

1.2.2.3 Beschikbare data Databank Ondergrond Vlaanderen

Met behulp van de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) zijn drie reeds uitgevoerde diepe boringen nabij het plangebied opgevraagd. Het betreft de boringen B792, B793 en B825. Deze boringen liggen langs de randen van het plangebied nabij de Dommelbeek en de Bosserbeek (zie Figuur 12). Studie van de drie boringen levert echter niets op, aangezien de boringen volgens de bijbehorende rapportages niet beschreven zijn.

Figuur 12: Boringen DOV. (bron: DOV) (schaal 1:2000)

1.2.2.4 Bodemkundige gegevens

Met de overgang naar het warmere Holoceen, de huidige tussenijstijd, vonden er geen belangrijke natuurlijke wijzigingen van het laat-Pleistocene reliëf meer plaats binnen het plangebied. Het werd warmer en vochtiger, waardoor het vegetatiedek zich uitbreidde en de bodemerosie beperkter werd. Door deze klimaatsverbetering kon bodemvorming optreden. De ruimtelijke verspreiding van de verschillende bodemeenheden is in hoge mate gerelateerd aan de geologische en geomorfologische opbouw van het landschap. Daarnaast hangt de ontwikkeling van de bodemtypen samen met de aard van het moedermateriaal, het klimaat en de hydrologische omstandigheden.

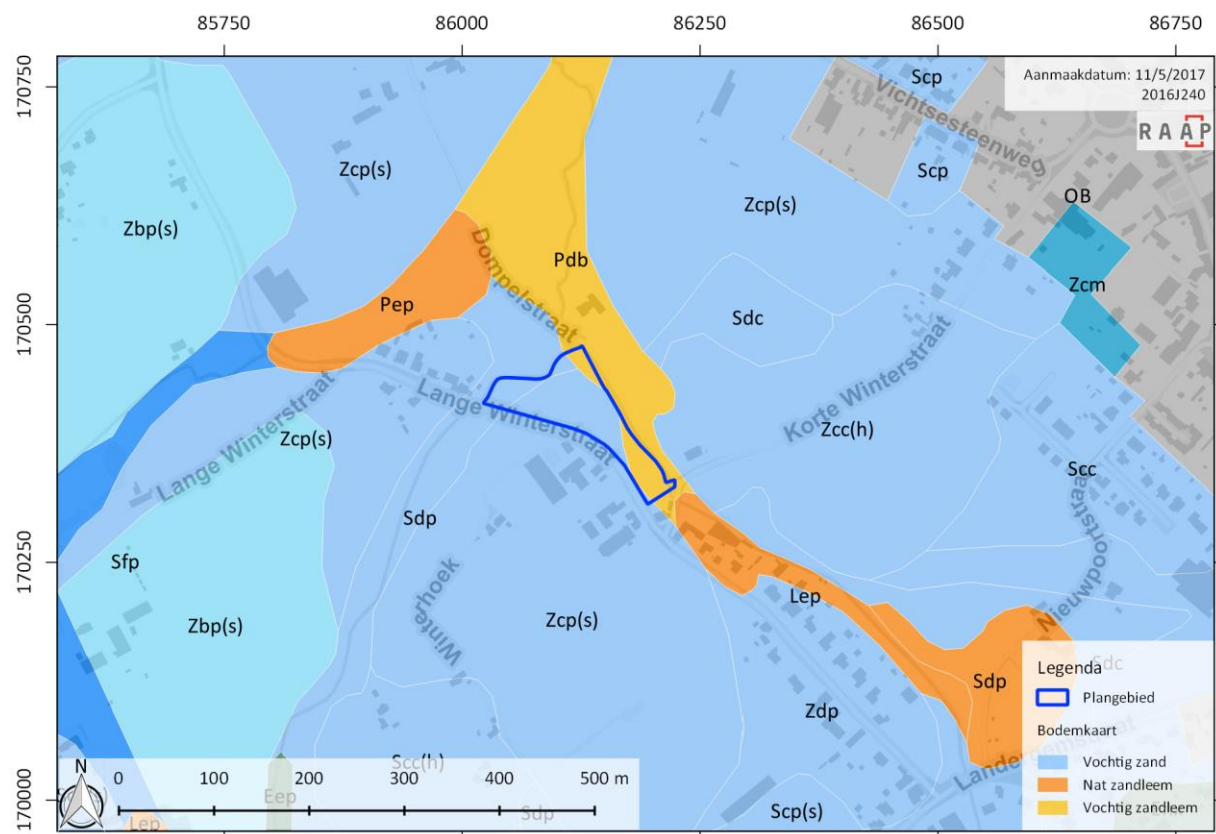
De bodems in het onderzoeksgebied zijn ontwikkeld in de Pleistocene eolisch lössleem. Volgens de bodemkaart van Vlaanderen (zie Figuur 13) komen binnen het plangebied drie bodemtypes voor: (van oost naar west) Pdb, Zcp(s) en Sdp.

De eenheid Pdb bestaat uit matig natte lichte zandleemgronden met zwak ontwikkelde textuur B horizont. De bovengrond is bruin tot donker grijsbruin. Onder de Ap horizont op ongeveer 30 cm diepte wordt de kleur grijsbruin. Op ongeveer 50 cm diepte is het materiaal bruingrijs met roestverschijnselen. In het profiel komen afwisselend mooi gestratificeerde kleiige en zandige laagjes voor. Sommige cartografische eenheden hebben een kleisubstraat, in andere eenheden duikt Pleistoceen zand op vanaf 40-60 cm. In alle gevallen domineert dieper dan 70 cm de grijze kleur en nemen de roestverschijnselen geleidelijk af. Er is enige wateroverlast in de winter; de normale kalkhoudende Pdb gronden weerstaan goed aan zomerdroogte. De bodems met een Pleistoceen zandsubstraat zijn kalkloos, gevoelig voor structuurverval en droogtegevoelig in de zomer. Het zijn

gemakkelijk te bewerken bodems; matig geschikt voor veeleisende teelten. Ze vertegenwoordigen een potentieel voor het verbouwen van ruwe groenten.

De eenheid Zcp bestaat uit matig droge zandgronden zonder profielontwikkeling. Deze matig droge zandige gronden zijn gekenmerkt door een bouwvoor die ontwikkeld is in kalkrijk stroomzand, anderzijds vindt men de ze op kalkvrije zanden. Onder de bouwvoor is het materiaal geelbruin tot bleekbruin; vanaf 60-70 cm noteert men roestverschijnselen. In de zomer lijden deze gronden aan verdroging. Ze zijn gevoelig voor verstuing. Het zijn betrekkelijk arme bodems, die een sterke bemesting vragen voor minder eisende zomergewassen. Ze komen slechts lokaal voor.

De eenheid Sdp bestaat uit matig natte gronden op lemig zand zonder profielontwikkeling. Behalve onder bos waar de Ap afwezig is, is onder landbouwgrond de bouwvoor 30-40 cm dik en donker grijsbruin. De roestverschijnselen beginnen op 40-60 cm. De waterhuishouding is goed in de zomer, plaatselijk te nat in de winter, vooral op de substraatseries. De bodems behoren tot de goede zandgronden, eveneens geschikt voor weide. In de bloemeteelt is deze serie zeer geschikt voor begonia. In West-Vlaanderen worden deze bodems thans veel gebruikt voor het verbouwen van ruwe groenten.

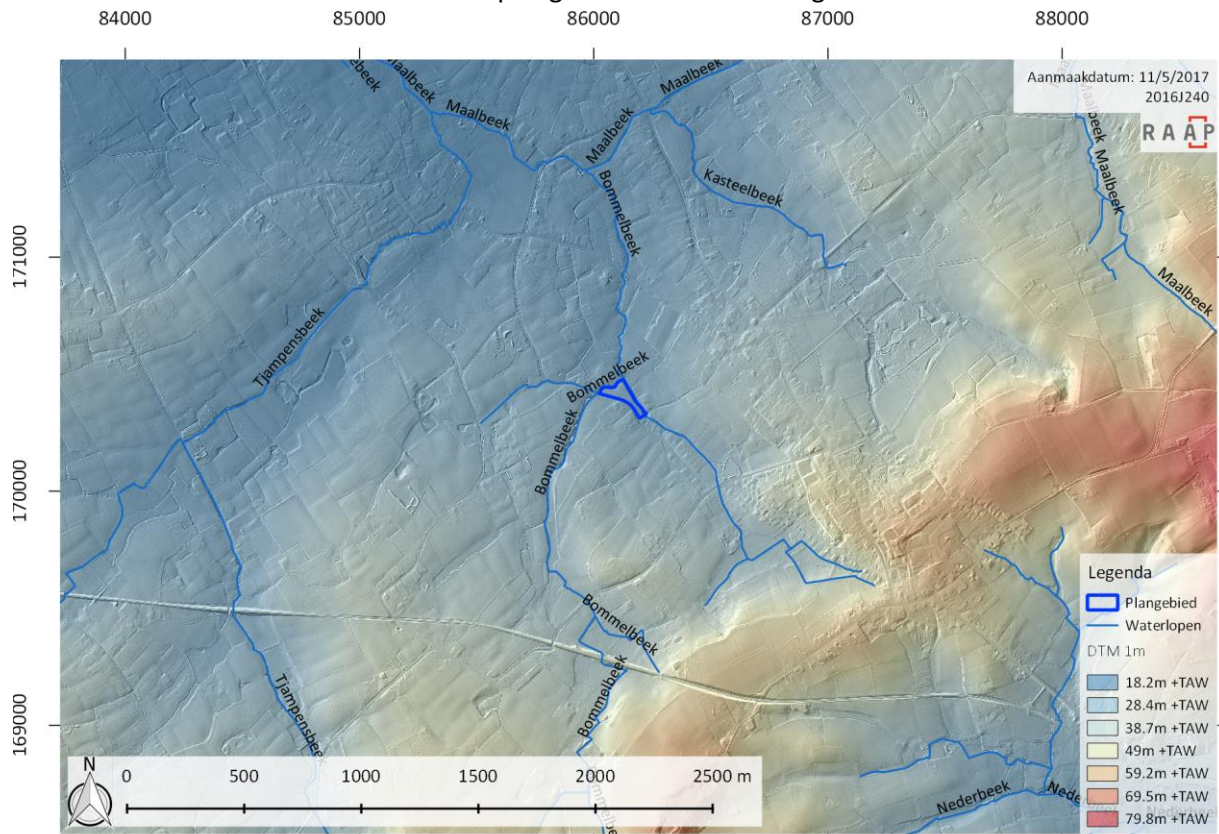

Figuur 13: De bodemkaart geprojecteerd op de GRB-kaart. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:8000)

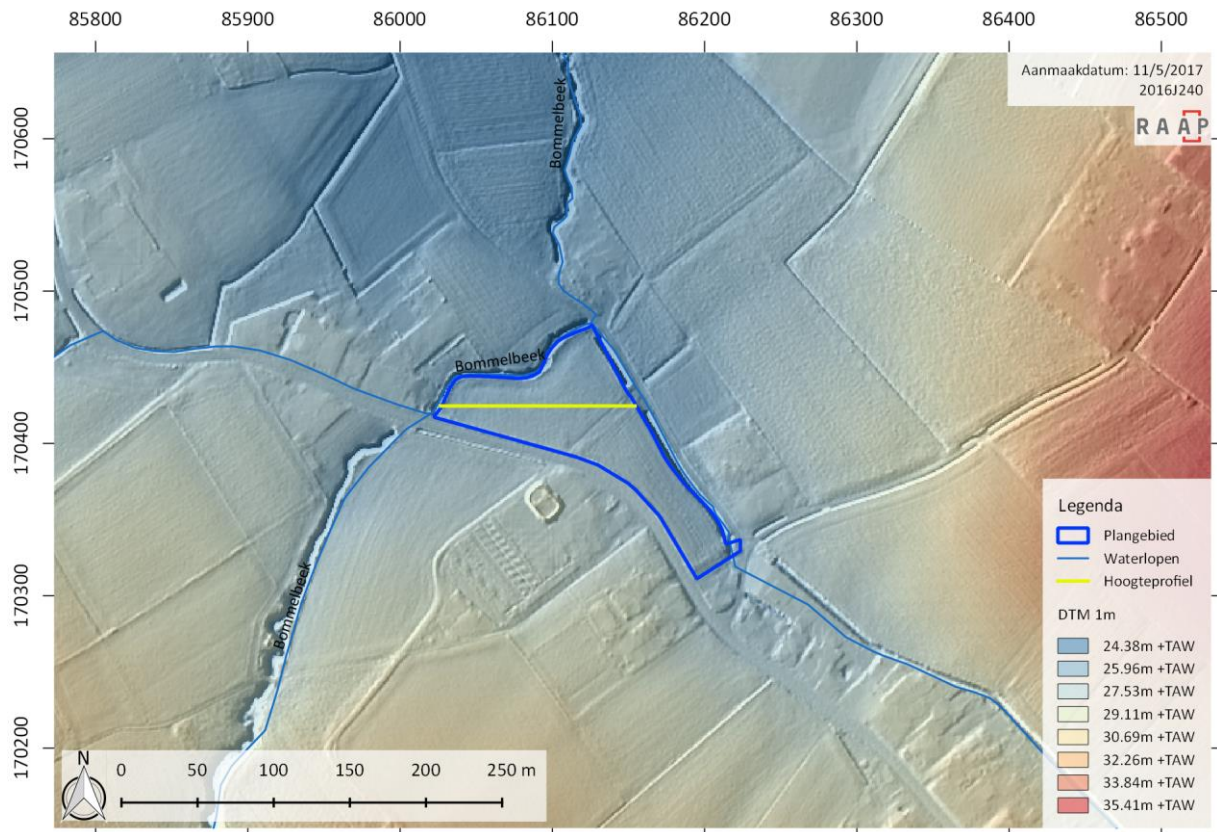
1.2.2.5 Topografie en hydrografie

De studie van het digitaal terreinmodel Vlaanderen (DTM, zie Figuur 14) onderschrijft de geomorfologische en landschappelijke ligging. Het plangebied ligt relatief laag in het landschap, in en op de rand van beek- en droogdalen. Ten zuidoosten van het plangebied is een hogere gelegen terras of plateau zichtbaar. Hierop is de kern van Anzegem gelegen. Dit plateau wordt door diverse beken

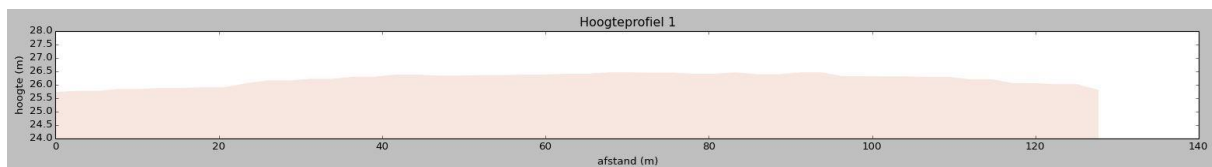
en dalen afgewaterd en doorsneden, waarvan de Bosserbeek die pal noordelijk van het plangebied stroomt en de Dommelbeek die pal westelijk van het plangebied stroomt, er twee van zijn. Het plangebied ligt op de samenvloeiing van beide beken en dalen. Meer naar het noordwesten vloeien deze beken samen met nog meer waterlopen. Dit zijn de laagste terreindelen van de DHM-uitsnede. Het plangebied zelf is relatief vlak (zie Figuur 15 en Figuur 16) en heeft een gemiddelde hoogte van 25 à 26 m +TAW. Microreliëf binnen het plangebied wordt niet aangetroffen.

Figuur 14: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het plangebied en de waterlopen (Digitaal Terreinmodel raster 1m) (bron: www.geopunt.be, www.agiv.be) (schaal 1:32 500)

Figuur 15: Detail van de topografie van het plangebied met aanduiding van het uitgezette zuidwest-noordoost-profiel (Digitaal Terreinmodel raster 1m) (bron: www.geopunt.be, www.agiv.be) (schaal 1:5000)

Figuur 16: Hoogteverloop van west naar oost (in het noordelijke gedeelte van het plangebied). (bron: Geopunt)

1.2.2.6 Erosie

De bodemerosiekaart (zie Figuur 17) laat zien dat het gekarteerde deel van het plangebied een lage tot verwaarloosbare erosiegevoeligheid kent. Dit is evident voor vlakke gebieden in de zin van hellingerosie. Gezien de landschappelijke ligging is het echter wel mogelijk dat erosie heeft plaatsgevonden. Het plangebied ligt immers aan de voet van een dalhelling waardoor er sedimenten geërodeerd kunnen zijn, maar waardoor tevens sedimenten afgezet (in bijvoorbeeld een dal-uitspoelingswaaier) kunnen zijn.

Figuur 17: Erosiekaart geprojecteerd op de RGB-kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:5000)

1.2.3 Historische gegevens

1.2.3.1 Algemene geschiedenis en ontwikkeling van Anzegem

Het plangebied ligt ten noordwesten van de kern van Anzegem. De benaming wordt door Gysseling verklaard met een Germaanse oorsprong als *Ansuwalinga haim* "woning van de lieden van Ansuwald". De benaming Ansuwald wordt verklaard door de samenvoeging van *ansu* "god" en *walda* "heerser". De oudste vermelding van Anzegem wordt in de 11de eeuw geplaatst. Er zijn bronnen die de oudste vermelding in 960 plaatsen, maar deze zijn weinig betrouwbaar. De oudste betrouwbare vermelding dateert uit 1036 (Ansoldingehem).⁹

1.2.3.2 Figuratieve kaart van Nicholas Visscher (eind 17^e eeuw)

De oudste cartografische weergave van de omgeving van het plangebied en Anzegem¹⁰ is teruggevonden op een figuratieve kaart van eind 17de eeuw (zie Figuur 18). De cartograaf is Nicholas Visscher. Deze kaart is niet als een topografische kaart te hanteren. Zo is bijvoorbeeld de kaartschaal niet maatvast en zijn ook onderlinge verhoudingen en afstanden niet altijd correct. Maar de kaart geeft een globale weergave van de toenmalig bestaande kernen waarbij eveneens een aantal bijzondere objecten is opgenomen, zoals kerken, bijzondere molens of kastelen. Op deze kaart is de kern van Anzegem reeds aangeduid.

⁹ Gysseling 1960

¹⁰ Studie via de website www.cartesius.be.

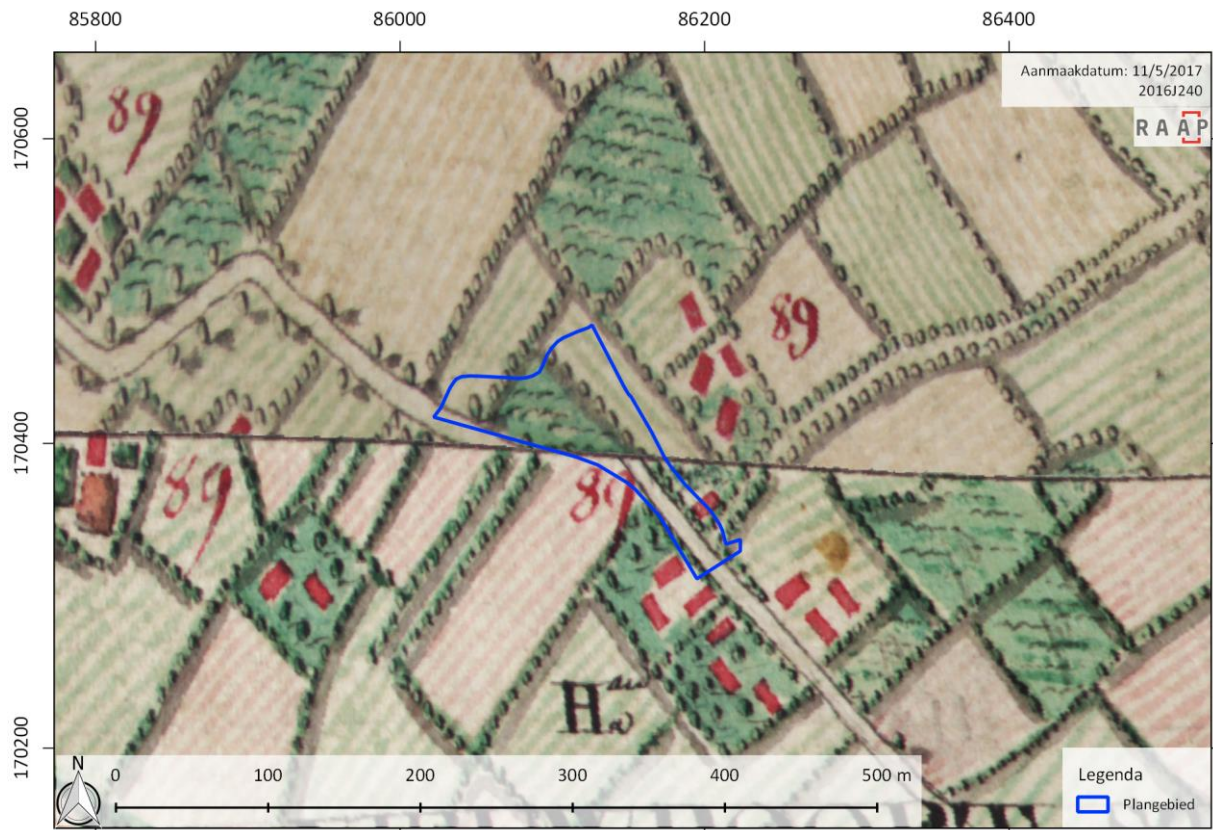
Figuur 18: Uitsnede van een figuratieve kaart van eind 17de eeuw. Anzegem (Aseghem) is reeds aangegeven en het plangebied is met een ster globaal aangeduid. (bron: Cartesius)

1.2.3.3 Kaart van Ferraris (1771-1777)

Het plangebied en de directe omgeving wordt voor het eerst duidelijk afgebeeld op de Ferrariskaart van ca. 1777. Tussen 1771 en 1778 is onder leiding van Joseph de Ferraris, generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden de eerste systematische en grootschalige kartering uitgevoerd. En dit zowel in “België” als in heel West-Europa. Elk gebouw (boerderij, kerk, kasteel, molen), rivieren, bossen, maar ook hagen, poelen of grachten tot galgen toe, zijn daarbij vastgelegd. De Ferrariskaarten geven de gedetailleerde toestand van de Zuidelijke Nederlanden weer, net voor het begin van de Industriële Revolutie en het einde van het Ancien Régime, toen het landschap nog niet veel verschilde van het landschap vanuit de middeleeuwen.

Op de uitsnede van de Ferrariskaart (zie Figuur 19 en Figuur 20) zien we dat het plangebied in een landelijk gebied ligt. Langs de wegen liggen hier en daar wat plukjes bebouwing (kleine gehuchtjes en boerenerven). Direct ten zuiden van het plangebied ligt ook zo’n plukje bebouwing waarbij één van de gebouwen in het uiterste zuidelijke puntje van het plangebied is ingetekend. Waarschijnlijk betreft het de oude bebouwing die op de hoek van de Lange en Korte Winterstraat ligt (of heeft gelegen) en net buiten het plangebied ligt.

De percelen in de rest van het plangebied (en in de omgeving ervan) zijn bijna zonder uitzondering in gebruik als grasland. De Ferrariskaart lijkt ook de bodemgesteldheid en bodemvochtigheid weer te geven. Middels een arcering worden natte graslanden en/of broekgebieden aangeduid. De graslanden binnen het projectgebied, maar ook in de directe omgeving zijn als zodanig gearceerd, wat wijst op een nat(ter) en lager gelegen gebied. Het wegenpatroon is nagenoeg onherkenbaar. De Korte en Lange Winterstraat lijken aanwezig te zijn, maar alle andere wegen zijn van recentere datum en dus niet op de Ferrarsiskaart te zien.

Figuur 19: Uitsnede van de kaart van Ferraris (1771-1777) (bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België) (schaal 1:5000)

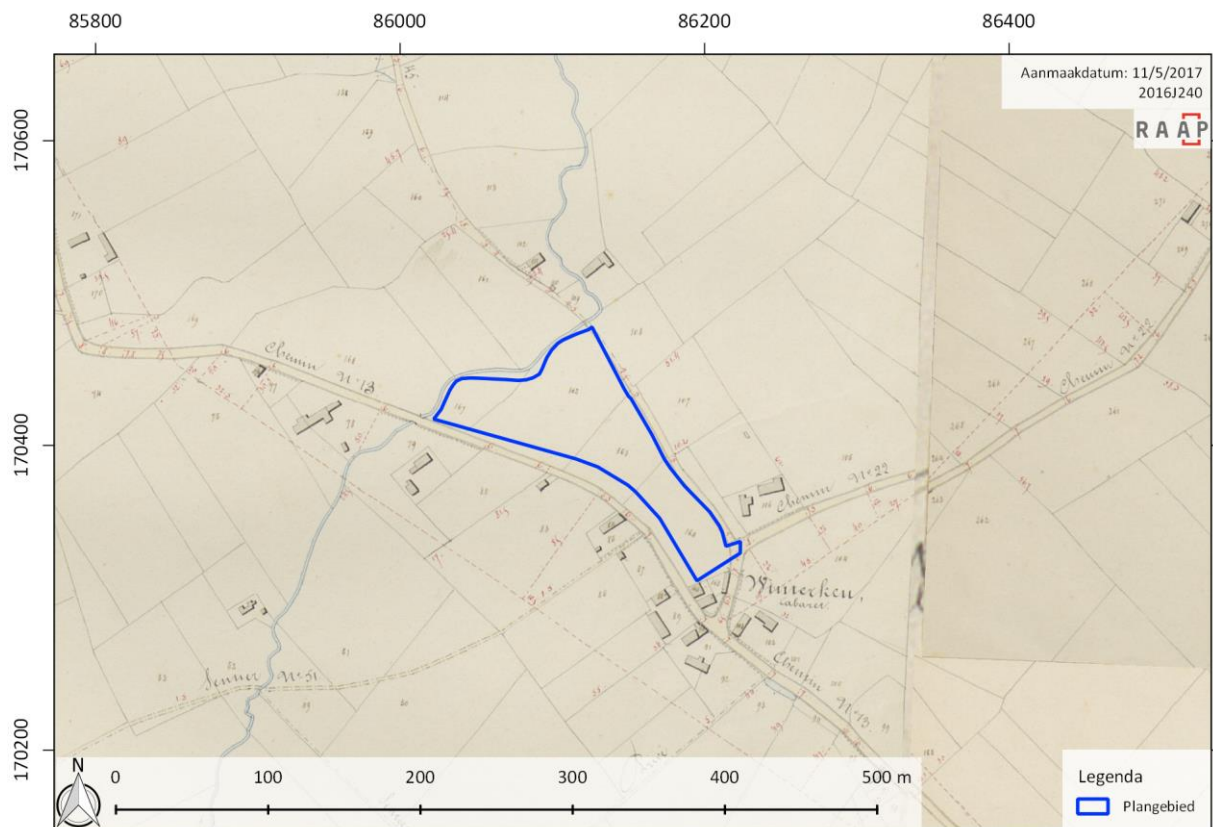

Figuur 20: Uitsnede van de kaart van Ferraris (1771-1777) met de globale aanduiding van het plangebied (bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België) (schaal 1:20 000)

1.2.3.4 Atlas der Buurtwegen (1841)

Rond 1840 - 1850 zijn de Atlassen der Buurtwegen opgemaakt. Deze zijn Belgische atlassen die per gemeente de wegen, buurtwegen en kerkwegels aangeven. Men wilde een inventarisatie maken van alle openbare wegen en van "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". Elke weg kreeg er een eigen nummer. Latere wijzigingen, zoals nieuwe, verplaatste of verdwenen wegen, werden niet op de kaarten zelf aangeduid, maar werden gepubliceerd op aparte leggers of in gemeenteraadsbesluiten. De kaarten vormen nu een belangrijk historisch document dat de toestand van het landschap van rond 1840 schetst.

De uitsnede van de Atlas der Buurtwegen (zie Figuur 21) toont een gelijkaardig ruimtelijk beeld als de kaart van Ferraris. Het wegenpatroon en de percelering, de bebouwing, enz. is gelijk, uitgezonderd het detailniveau en de schaal- en maatvastheid. Hierin overstijgt de Atlas der Buurtwegen de kaart van Ferraris. Omgekeerd geldt dit voor de weergave van het landschapsgebruik. De Atlas der Buurtwegen geeft dit niet weer, in tegenstelling tot de kaart van Ferraris. Echter, op de uitsnede van de Atlas van Buurtwegen is de percelering wel aangeduid en deze wekt de indruk van een agrarisch gebruik binnen. Toponiemen zijn op de Atlas van Buurtwegen slechts beperkt aanwezig en wegen hebben een nummering gekregen. Het gehucht ten zuiden van het plangebied wordt aangeduid als *Winterken*. En de Korte Winterstraat is Chemin nr 22 en de Lange Winterstraat is Chemin nr 13. De Dompelstraat figureert voor het eerst, maar heeft geen straatnummer gekregen. Ten noorden van het plangebied is de Dommelbeek aangeduid. Het plangebied is verder geheel onbebouwd.

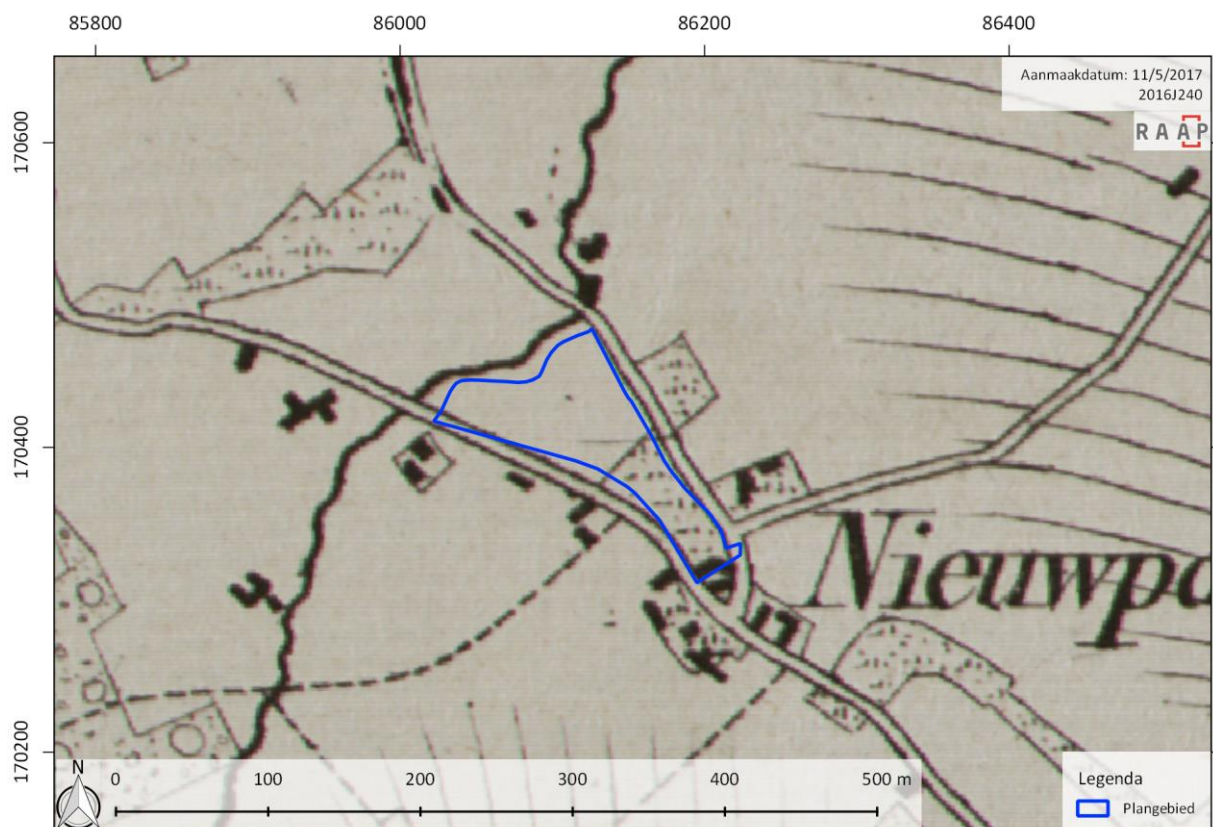

Figuur 21: Uitsnede van Atlas van Buurtwegen (1841) met aanduiding van het plangebied. (bron: Geopunt, AGIV, Provincie Oost-Vlaanderen) (schaal 1:5000)

1.2.3.5 Kaart van Vandermaelen (1846-1854)

De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag destijds voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "Carte topographique de la Belgique", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1:20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. De mate van detaillering van de Vandermaelenkaart is echter beperkter dan die van de Ferrariskaart of de kaarten van de Atlas der Buurtwegen.

Volgens de uitsnede van de Vandermaelenkaart (zie Figuur 22) is het plangebied nog steeds in agrarisch gebruik. De zuidelijke helft is aangeduid als achtererf en huisweide, terwijl de noordelijke helft geen aanduiding heeft. Het is onduidelijk of hier akkerlanden dan wel graslanden aanwezig waren. Gezien de landschappelijke ligging zijn graslanden of natte hooilanden aannemelijk. In tegenstelling tot alle eerdere kaarten, geeft de Vandermaelenkaart tot op zekere hoogte het reliëf weer. Het plangebied ligt aan de voet van een hoger gelegen gebied in het verlengde van een insnijding (mogelijk beek- of droogdal) in het hoger gelegen gebied. Het plangebied is nog steeds onbebouwd.

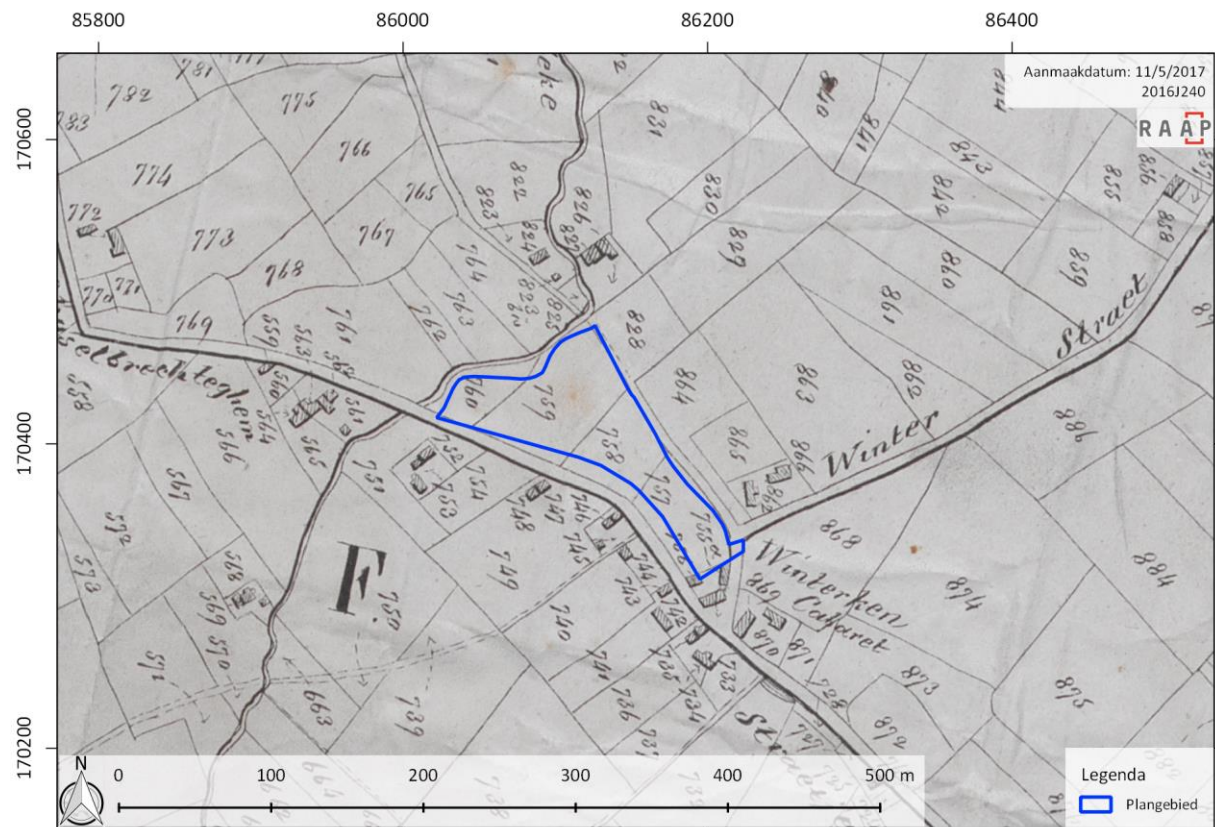

Figuur 22: Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Vandermaelen (1846-1854). (bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België) (schaal 1:5000)

1.2.3.6 Popp-kaart (1842-1879)

In de 19de eeuw zijn ook de kaarten uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Zijn opgemaakte kaartenset is een verzameling van kadasterkaarten die een gecommmercialiseerde versie zijn van het toenmalig kadaster van België en bevatten vele gegevens over gronden en percelen. In 1842 kreeg hij van de Belgische Staat de toelating (net zoals Vandermaelen in 1836) om de kadastragegevens te gebruiken en in kaart te brengen. In de tien jaar daarop maakte Popp voor 1700 gemeenten in België de leggers en kadastrale plannen. Door zijn overlijden werd zijn “Atlas cadastral parcellaire de la Belgique” niet afgemaakt. Zijn weduwe Caroline Clémence Boussart (1808-1891) voltooide wel nog de plannen voor de provincie Luik.

De uitsnede van de Popp-kaart (zie Figuur 23) bevestigt het beeld dat door de voorgaand beschreven kaartbeelden is geschetst. Het plangebied lijkt nog steeds in gebruik als een overwegend agrarisch gebied. Bebouwing komt binnen het plangebied nog steeds niet voor. Ten zuiden van ligt nog steeds de kleine cluster met bebouwing, namelijk het gehucht Winterken.

Figuur 23: Het plangebied geprojecteerd op de Poppkaart (1842-1879). (bron: Geopunt, AGIV) (schaal 1:5000)

1.2.3.7 Luchtfoto's 20ste eeuw

Dat er in grote lijnen sprake is van een uiterst stabiel landschap blijkt uit de studie van de luchtfoto's die sinds 1971 voor het gebied beschikbaar zijn (zie Figuur 24). Het landgebruik is nagenoeg niet veranderd ten opzichte van de situatie zoals geschetst door de kaarten van Popp of Vandermaelen: een agrarisch gebruik met weide-, gras- en/of akkerland. Ook het wegenpatroon en de ruimtelijke structuur die rond het plangebied aangetroffen is, is sinds begin 20ste eeuw identiek gebleven. De bebouwing rondom het plangebied is eveneens redelijk stabiel, zij het iets geïntensiveerd. Het plangebied is verder nog steeds onbebouwd.

Figuur 24: Overzicht van het plangebied, geprojecteerd op diverse luchtfoto's: 1971 (boven links), 2003 (boven rechts), 2005 (midden links), 2008 (midden rechts), 2013 (onder links). (bron: Geopunt, AGIV)

1.2.4 Archeologische gegevens

1.2.4.1 Juridische gegevens

Uit raadpleging van het geoportaal van Onroerend Erfgoed¹¹ blijkt het plangebied niet in een 'gebied geen archeologie' te liggen, noch in een 'archeologische zone'.

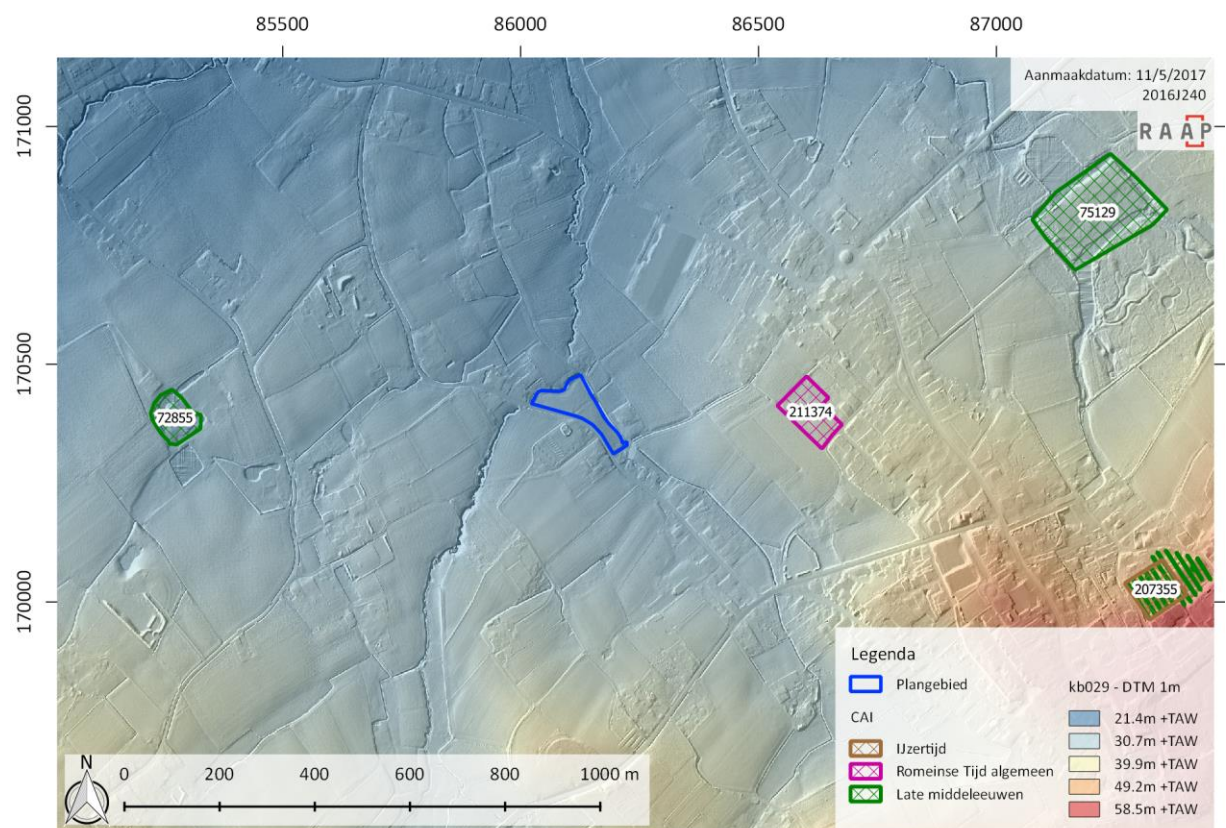
1.2.4.2 Gegevens uit de Centrale Archeologische Inventaris

De archeologische data werden verzameld op basis van de Centrale Archeologische Inventaris en de Inventaris Bouwkundig Erfgoed. Aanvullende data op basis van eerder uitgevoerde archeologische onderzoeken of gegevens van heemkunde dan wel archeologische verenigingen zijn niet voorhanden en dus niet in deze nota betrokken.

Volgens de CAI kaart (zie Figuur 25) liggen er geen objecten binnen het plangebied. De objecten die het dichtst bij het projectgebied liggen, liggen op enige afstand (500 à 900 m). Deze objecten zijn opgenomen in Tabel 2.

ID	Naam vindplaats	Datering	Gebeurtenis	Omschrijving
72855	't Goed ten Heede	Late Middeleeuwen	cartografie	site met walgracht
75129	Kasteel van Hemsrode	Late Middeleeuwen	literatuur	versterking / waterburcht
162305	Ter Schabbe I	Late IJzertijd, Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	archeologisch onderzoek	nederzettingssporen
211374	Nieuwpoortstraat	Romeinse tijd	archeologisch onderzoek	nederzettingssporen

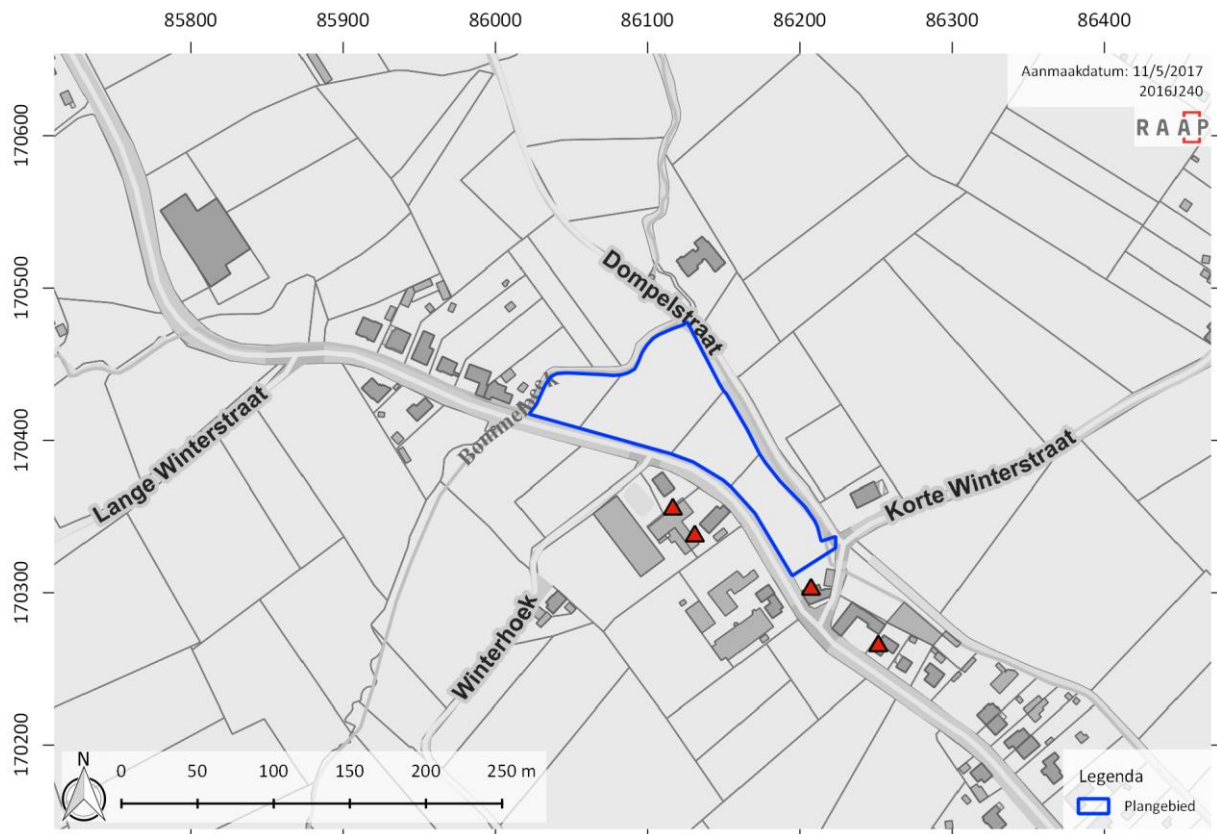
Tabel 2: Overzicht van de CAI objecten d.d. 10-11-2016. (bron: CAI, Onroerend Erfgoed)

Figuur 25: CAI-kaart met aanduiding van het plangebied (bron: <https://cai.onroerenderfgoed.be> – geraadpleegd op 11 mei 2017) (schaal 1:16 000)

¹¹ <https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Volgens de Inventaris Onroerend Erfgoed (zie Figuur 26) liggen er binnen het plangebied geen bijzondere cultuurhistorische objecten. Ten zuiden en zuidwesten liggen vier waardevolle vastgestelde bouwkundige relictten.¹² Het betreft oude hoeves uit het laatste kwart van de 19de eeuw of eerste kwart van de 20ste eeuw die verder geen bescherming kennen.

Figuur 26: Uitsnede van inventaris onroerend erfgoed met aanduiding van de vastgestelde bouwkundige relictten (bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV ; Inventaris Onroerend Erfgoed) (schaal 1:5000)

1.2.5 Archeologisch verwachtingsmodel

Ten behoeve van het planvoornemen zullen binnen de grenzen van het plangebied diverse bodemverstorende activiteiten ontplooid worden: verkaveling en bouw van 16 woningen (met groenvoorziening, nutsleidingen, ...). Hierdoor wordt de bodem plaatselijk tot een diepte van ca. 1 m beneden maaiveld verstoord waardoor eventuele archeologische resten vergraven kunnen worden.

1.2.5.1 Locatie van het plangebied

Het plangebied ligt binnen de gemeente Anzegem, ruwweg ten noordwesten van de bebouwde kern van Anzegem. Aan de zuidzijde wordt het plangebied begrensd door de Lange Winterstraat, aan de oostzijde door de Korte Winterstraat, aan de noordzijde door de Dompelstraat en Bosserbeek en aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door de Dommelbeek. Landschappelijk gezien ligt het plangebied aan de voet van een dalhelling van het zuidoostelijk gelegen plateau. Binnen het plangebied komen zand- en zandleembodems voor met een zwakke textuur B horizont of zelfs zonder een textuur B horizont. Van oudsher is het plangebied in gebruik als weide- en/of grasland.

¹² Het betreft de objecten: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81461>; <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81462>; <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81462> en <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/81461>.

1.2.5.2 Aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

In de Steentijd (Paleolithicum t/m Neolithicum) leefde de mens voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op één plaats. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen zijn gesitueerd op de overgang van nat naar droog en hoog naar laag en dat beek- en rivierdalen een bijzondere aantrekkingskracht uitoefenden. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar. In deze periodes werd het plangebied en de omgeving gekenmerkt door een extreem koud klimaat en door een grote droogte. Tot het einde van de ijstijd (ca. 11.000 jaar geleden) kunnen mensen zich tijdelijk dan wel semi-permanent op lokale verhogingen in het landschap en/of kopjes en overgangen naar beek- en rivierdalen gesetteld hebben.

Het plangebied ligt bij de samenvloeiing van twee beek/droogdalen op een iets hoger gelegen zone in het dal. Op basis van die landschappelijke situatie is sprake van een gradiëntsituatie en een gunstige vestigingslocatie. Hierdoor is de kans aanwezig dat in de periode van jager-verzamelaars het plangebied gebruikt is.

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijkere factor in de locatiekeuze van de mens. De eerste akkergronden werden op de van nature vruchtbaarste gronden aangelegd. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Het plangebied kenmerkt zich door het voorkomen van natte zandleem- of zandgronden. Deze kenmerken zich door een slechtere waterhuishouding, bodemgesteldheid en -vruchtbaarheid. Hierdoor wordt de kans kleiner dat binnen het plangebied vindplaatsen voorkomen, daterend vanaf de late prehistorie. Het voorkomen van historische bebouwing wordt op basis van de studie van kaartmateriaal niet verwacht.

Bovenstaande hoge verwachting op het aantreffen van vindplaatsen van zowel jager-verzamelaar gemeenschappen als uit de periode van de landbouwgemeenschappen is met name gebaseerd op vindplaatsen van nederzettingen of begravingen. Het archeologisch spectrum bestaat daarnaast ook uit andere complextypen (zoals bijvoorbeeld ook resten van infrastructurele aard, landgebruik, deposities, kleinschalig tijdelijk gebruik, enz.). Dergelijke resten kunnen eveneens binnen het plangebied voorkomen en worden voor alle periodes vanaf het (laat)Paleolithicum verwacht.

1.2.5.3 Diepteligging

Het plangebied kenmerkt zich door een mogelijk gestapeld landschap met colluvium. Archeologische vondsten en grondsporen kunnen voorkomen vanaf maaiveld, maar kunnen eveneens in en/of onder het colluvium voorkomen. De exacte diepte van de eventueel aanwezige vondsten- en/of sporenlagen en hun aantal kan op basis van de beschikbare data niet bepaald worden.

1.2.5.4 Fysieke kwaliteit

Het plangebied heeft steeds een agrarisch gebruik gekend. Voor zover bekend, was dit gebruik overwegend als gras- of weideland. Verstoringen door moderne bodembewerking kunnen aanwezig zijn, maar zullen waarschijnlijk beperkt zijn.

In het kader van gaafheid van archeologische vindplaatsen dient in dit kader eveneens rekening gehouden te worden met de eventuele beschermende dan wel verstorende invloed die een beek- of droogdal met zich meebrengt. Door de aanvoer van sedimenten kunnen vindplaatsen afgedekt geraakt zijn door colluvium, dieper in het bodemprofiel geraakt zijn en daardoor dus buiten het bereik van de ploeg terecht gekomen zijn. Hierdoor kunnen de vindplaatsen dus gaaf bewaard gebleven zijn. Echter het is eveneens mogelijk dat door afwatering sedimenten (en dus de daarin voorkomende archeologische resten) geërodeerd zijn. Of afdekking dan wel erosie heeft plaatsgevonden binnen voorliggend plangebied is op basis van de bureaustudie niet te bepalen.

1.2.6 Synthese / beschrijving potentieel op kenniswinst

Het plangebied, gelegen ten noordwesten van de bebouwde kern van Anzegem (gemeente Anzegem) zal herontwikkeld worden. Het plangebied ligt aan de voet van een dalhelling van het zuidoostelijk gelegen plateau waarop Anzegem is ontstaan, op de samenvloeiing van twee beekdalen. De diepere ondergrond van het plangebied wordt gekenmerkt door Tertiaire afzettingen behorend tot de Formatie van Kortrijk, lid van Moen. Het zijn mariene afzettingen die vooral worden gekenmerkt door een magere klei. Holocene afdekking bestaat uit eolische afzettingen van zand en/of silt. De bodems binnen het plangebied bestaan uit droge zandleem- of zandbodems met een zwakke tot geen profielontwikkeling (mogelijk is er een zwak ontwikkelde textuur B horizont aanwezig). Het plangebied kenmerkt zich verder door een mogelijk gestapeld landschap met colluvium.

Eerder archeologisch onderzoek heeft nog niet plaatsgevonden en kan nog niets vertellen over het voorkomen van eventuele archeologische vindplaatsen. Maar zowel de landschappelijke ligging van het plangebied als de kennis van de menselijke gedragingen in deze regio doorheen de tijd bepalen het archeologisch belang van dit plangebied en maken het mogelijk dat delen van het plangebied in het verleden gebruikt zouden kunnen geweest zijn en dat resten van dat gebruik nog waardevolle informatie in de bodem kunnen teruggevonden worden die bij de geplande werken zouden vernield kunnen worden als hiermee geen rekening gehouden wordt. Deze interpretatie is gebaseerd op een analyse van de tot nog toe beschikbare archeologische, historische en landschappelijke informatie.

In het kader van dit onderzoek zijn onderzoeksvragen geformuleerd.

- ***Welke gegevens met betrekking tot landschappelijke en aardkundige waarden in het plangebied zijn reeds bekend?***
Het plangebied ligt op de samenvloeiing van twee beek- of droogdalen, aan de voet van een helling. Binnen het plangebied worden relatief natte en slecht ontwaterde zandleem- of zandbodems verwacht, waarbij een zwak ontwikkelde textuur B horizont aanwezig kan zijn.
- ***Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden in het plangebied zijn reeds bekend?***
Binnen het plangebied zijn tot op heden geen archeologische onderzoeken uitgevoerd, noch zijn er vondsten of waarnemingen gemeld. In de directe omgeving van het projectgebied zijn

evenmin vondsten of waarnemingen bekend. De dichtstbijzijnde vondsten of waarnemingen liggen op een afstand van 800 à 900 m, in totaal andere landschappelijke settings.

- ***Wat was het historisch landgebruik van het projectgebied en wat is het landgebruik nu? Wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?***

Op basis van de bestudeerde cartografische bronnen en de beschikbare luchtfoto's is vastgesteld dat het plangebied overwegend een agrarisch functie heeft gekend. Vanwege de ligging laag in het landschap op de samenvloeiing van twee beek- en droogdalen zal het plangebied overwegend als gras- en weideland gebruikt zijn. Het voorkomen van historische bebouwing (behoudens de molen) is op basis van het onderzoek niet vastgesteld.

Gezien het historische landgebruik worden in het plangebied geen diepe bodemverstoringen verwacht.

- ***Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?***

Binnen het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor het aantreffen van resten van nederzettingen van jagers-verzamelaarsgemeenschappen (paleolithicum en mesolithicum). Voor resten van nederzettingen van landbouwersgemeenschappen (neolithicum en recenter) is de verwachting laag. Resten van *off-site* fenomenen (landgebruik, landinrichting, tijdelijk kampementen, deposities, enz.) kunnen eveneens voorkomen en worden verwacht van alle periodes vanaf het paleolithicum.

- ***Zijn er in het gebied paleolandschappelijke eenheden bewaard en is er kans op het aantreffen van archeologische sites in dit landschap?***

Indien binnen het plangebied colluvium voorkomt, kunnen afgedekte paleolandschappen voorkomen. Of deze ook aanwezig zijn, is op basis van de bureaustudie niet te bepalen. Eventuele archeologische vindplaatsen bevinden zich in de top van het huidige bodemprofiel, onder de teelaardelaag en/of in of onder het colluvium (indien er sprake is van colluvium).

- ***Hoe kunnen archeologische resten zich manifesteren (sporen, vondstenconcentraties, ...) en op welke diepte kunnen deze worden aangetroffen?***

Archeologische vindplaatsen kunnen zich manifesteren als sporen- en vondstenconcentraties. Gezien het mogelijk gestapelde bodemlandschap worden eventuele archeologische resten verwacht vanaf de onderzijde van de teelaardelaag en/of in of onder het colluvium (indien er sprake is van colluvium). De exacte diepte van de eventueel aanwezige vondsten- en/of sporenlagen en hun aantal kan op basis van de beschikbare data niet bepaald worden.

- ***Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten? Op welke manier kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?***

Ten behoeve van het planvoornemen zullen binnen de grenzen van het plangebied diverse bodemverstorende activiteiten ontplooid worden. Deze bestaan uit de herontwikkeling van het plangebied ten behoeve van woningbouw (16 eengezinswoningen). Hierdoor wordt de bodem plaatselijk tot een diepte van ca. 1 m beneden maaiveld verstoord waardoor eventuele archeologische resten vergraven kunnen worden. Bodemroeringen die geleid hebben tot verstoring van archeologische vindplaatsen, zijn voor zover inzichtelijk middels de bureaustudie niet aanwezig. Binnen het plangebied kunnen dus nog gawe bodems aanwezig zijn en kunnen dus nog archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Studie daarvan kan een wetenschappelijke meerwaarde opleveren.

Zodoende wordt bijkomend archeologisch onderzoek geadviseerd. De uitwerking en onderbouwing van dit advies is uitgewerkt in een aparte Programma van Maatregelen.

2 Bibliografie

2.1 Uitgegeven bronnen

AMERYCKX, J. 1958. *Verklarende tekst bij de bodemkaart*. Centrum voor Bodemkartering (Bodemkaart van België).

BERENDSEN, H.J.A., 2004. *De vorming van het land, Inleiding in de geologie en de geomorfologie*.

BEYAERT, M. (red.), 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen Cartografie*. Nationaal geografisch Instituut. Lannoo.

BOGEMANS, F., 2005. *Technisch verslag bij de opmaak van de Quartairgeologische overzichtskaart van Vlaanderen*.

DE MOOR, G., & VAN DE VELDE, D., 1994, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Brugge*.

GYSSSELING, M., 1960, *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

JACOBS, P., POLFIET, T., DE CEUKELAIRE, M. & MOERKERKE, G., 2010. *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest. (schaal 1:50.000)*. Gent

VAN RANST, E. & SYS, C., 2000. *Eenduidige legenda voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:20 000)*. Gent.

2.2 Onuitgegeven bronnen

DEDEYNE ENGINEERING NV, 2016, dossier en bestektekeningen die is samengesteld ter verkrijging van een stedenbouwkundige vergunning (2016).

2.3 Geraadpleegde websites

CadGis (2016): http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

Centrale Archeologische Inventaris (2017): <https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2017): <http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2017): <https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2017): <http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2017): <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2017): <https://www.onderzoeksbalans.be>

3 Bijlages

Bijlage 1: afbakening van het plangebied plan (shp-bestand)

Bijlage 2: plannen van de bouwheer (pdf-bestand)

Bijlage 3: lijst van opgenomen figuren bureauonderzoek

Bijlage 3 : Figurenlijst

Figuur 1: Ligging van het plangebied op de topografische kaart (bron: www.agiv.be) (schaal: 1:50 000)	5
Figuur 2: Detail van de topografische met de projectie van het plangebied (bron: www.agiv.be) (schaal 1:10 000)	6
Figuur 3: Situering van het totale plangebied op de GRB-kaart met aanduiding van de kadastrumnummers. (bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:2000)	6
Figuur 4: De bestaande inplanting. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.....	8
Figuur 5: De nieuwe inplanting. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017. 9	
Figuur 6: Terreinprofiel van planvoornemen. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.....	10
Figuur 7: Doorsnede van woning 1. Bron: Architectenbureau JANSSENS G.C.V., dossier 201607, d.d. 16-05-2017.....	11
Figuur 8: Projectie van het plangebied op de bodembedekkingskaart (bron: www.geopunt.be) (schaal 1:3000).....	15
Figuur 9: Projectie van het plangebied op de bodemgebruikskaart (bron: www.geopunt.be) (schaal 1:3500) 16	
Figuur 10: Tertiair geologische kaart geprojecteerd op de GRB-kaart. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:20 000).....	17
Figuur 11: Quartair geologische kaart geprojecteerd op de GRB-kaart. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:30 000).....	19
Figuur 12: Boringen DOV. (bron: DOV) (schaal 1:2000).....	20
Figuur 13: De bodemkaart geprojecteerd op de GRB-kaart. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:8000).....	21
Figuur 14: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het plangebied en de waterlopen (Digitaal Terreinmodel raster 1m) (bron: www.geopunt.be , www.agiv.be) (schaal 1:32 500)	22
Figuur 15: Detail van de topografie van het plangebied met aanduiding van het uitgezette zuidwest-noordoost-profiel (Digitaal Terreinmodel raster 1m) (bron: www.geopunt.be , www.agiv.be) (schaal 1:5000).....	23
Figuur 16: Hoogteverloop van west naar oost (in het noordelijke gedeelte van het plangebied). (bron: Geopunt)	23
Figuur 17: Erosiekaart geprojecteerd op de RGB-kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: DOV, Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV) (schaal 1:5000)	24
Figuur 18: Uitsnede van een figuratieve kaart van eind 17 ^{de} eeuw. Anzegem (Aseghem) is reeds aangegeven en het plangebied is met een ster globaal aangeduid. (bron: Cartesius)	25
Figuur 19: Uitsnede van de kaart van Ferraris (1771-1777) (bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België) (schaal 1:5000)	26
Figuur 20: Uitsnede van de kaart van Ferraris (1771-1777) met de globale aanduiding van het plangebied (bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België) (schaal 1:20 000).....	26
Figuur 21: Uitsnede van Atlas van Buurtwegen (1841) met aanduiding van het plangebied. (bron: Geopunt, AGIV, Provincie Oost-Vlaanderen) (schaal 1:5000).....	27
Figuur 22: Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Vandermaelen (1846-1854). (bron: Geopunt, AGIV, Koninklijke Bibliotheek van België) (schaal 1:5000)	28
Figuur 23: Het plangebied geprojecteerd op de Poppkaart (1842-1879). (bron: Geopunt, AGIV) (schaal 1:5000)	29
Figuur 24: Overzicht van het plangebied, geprojecteerd op diverse luchtfoto's: 1971 (boven links), 2003 (boven rechts), 2005 (midden links), 2008 (midden rechts), 2013 (onder links). (bron: Geopunt, AGIV) 30	
Figuur 25: CAI-kaart met aanduiding van het plangebied (bron: https://cai.onroerenderfgoed.be – geraadpleegd op 11 mei 2017) (schaal 1:16 000).....	31

Figuur 26: Uitsnede van inventaris onroerend erfgoed met aanduiding van de vastgestelde bouwkundige relictten (bron: Grootchalig Referentiebestand Vlaanderen, AGIV ; Inventaris Onroerend Erfgoed) (schaal 1:5000).....	32
---	-----------